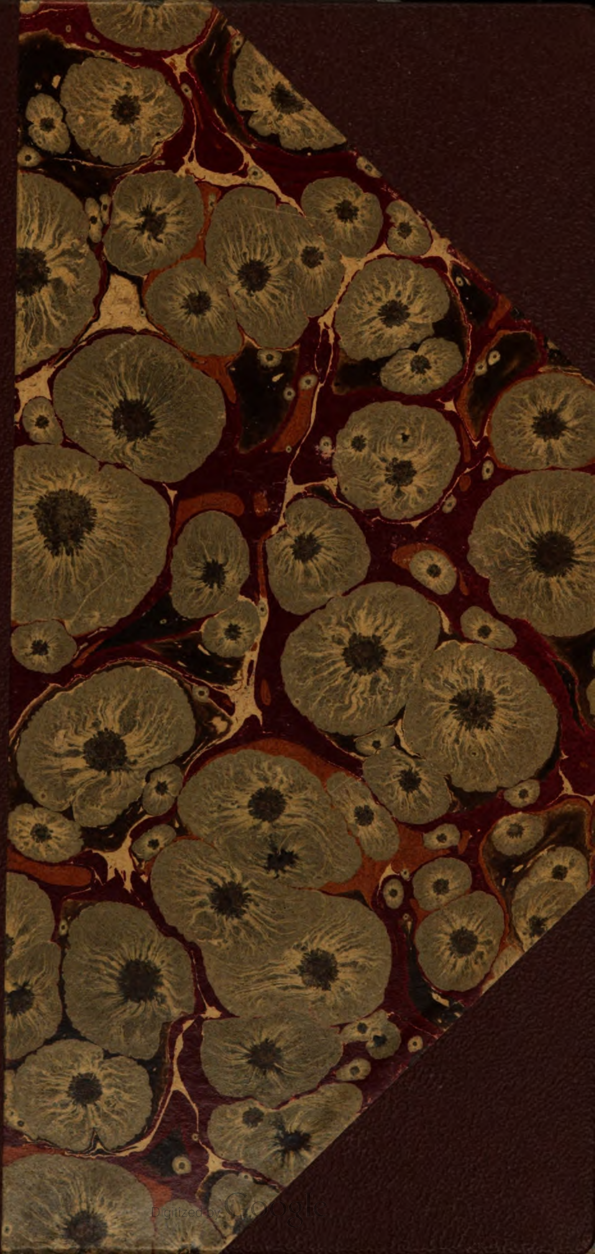

17:de årgången.

1887.

ILLUSTRERAD

NISSE-KALENDER

FÖR

1887

STOCKHOLM
TRYCKT HOS GERNANDTS BOKTR.-AKTIEBOLAG
1887

»Alla sätt äro bra — utom det tråkiga.»

Voltaire.

Med Nisses lokalpost.

Mitt ärade herrskap! Med posten på nytt
jag Er några rader nu sänder.
De äro — till tack för det året, som flytt —
i form af en Nissekalender.

Er bjudes en blandning af prosa och vers
och »gubbar», båd' fina och glada.
Ty hur det än mulnar, har glädjen kommers,
och Nisse tar ej någon skada.

I år jubileum han firat också,
lik statsmän och stora artister.
Med tidsandan följer han, god såsom två,
men **lagom** *med de realister.*

Må fransmännen bråka om Wilson och fler,
må svinpesten härja i Skåne,
bekymmer åt Nisse ett dugg det ej ger —
han skiner så glad som en måne.

Ej är han, hvad kallas, precis »absolut»
och slåss ej mot krogarnas gästning.
Men gäller det, har han båd' kulor och krut
(som Wetterlind uti sin »fästning»).

Då sigtar han tappert mot dårskapens barn,
mot narren i frack, som i jacka,
mot ovisa tullar, mot svartrockars garn,
mot alla, som oskuld belacka.

Så gifver han aga. Men tack ska' Ni ha,
hans **vänner** *på olika kanter!*
Jag hoppas, att träffa Er friska och bra
vid nyår, som — **prenumeranter**.

Nemo.

Om Bellman som skald och som brikollist.

Kallprat på Bellmansdagen i P. B. af *Frans Hodell.*

Motto:
»Hvem är som ej vår broder mins,
fastän hans skugga mer ej fins?»
C. M. Bellman.

Det har skrifvits och sjungits så mycket öfver Bellman, och detta af literaturens erkända stormän och våra förnämsta sångfåglar inom diktens verld, att det för mig — den obetydligaste bland »lergökar» — återstår föga eller intet att tilläggga.

Men det motto, jag valt, erinrar om, att vi just i dag fira en åminnelsefest, då hela Stockholm, med det sekelgamla P. B. i têten, lyssnar till valdthornens ljud och, under bacchanaliskt skämt, fröjdar sig åt Bellmans odödliga sånger. Fördenskull vågar jag tro, att en kort återblick på Bellmans personlighet och skaldegenius, sådana de möta oss i hans egna verk, åtminstone ej skall vara ovälkommen.

Med afsigt sade jag nyss, att det är *Stockholm*, som i dag firar Bellman; ty väl kalla vi honom en *nationel* skald, emedan han är svensk alltigenom, men *stockholmare*

var han i främsta rummet både till uppfostran, seder och verldsåskådning. I Stockholm och dess närmaste grannskap lefde han nästan hela sitt lif; derför har han också så sant och mästerligt kunnat teckna Mälaredrottningens olika facer, ja, så i detalj, att en af Bellmans kommentatorer, *Sondén*, med allt skäl förklarar, att ingen kan rätt fatta vissa af Bellmans stycken, utan att vara väl bekant med hufvudstaden och dess nejder.

Såsom ett enda exempel må anföras följande skildring af en vrå vid »Nya Vägen å Norrmalm och i Johannistrakten». »Under en förmultnad kropp-ås och ett till hälften afvältradt tak, der vindsgluggen småningom börjar undandraga sig dagens ljus och skorstenen nersjunka i gatan: derstädes — inom några alnars kullblåst staket, mellan glasbitar, skosulor och potpurier af kulörta trasor, i hörnet mot ett afträde, bakom en nedfallen mangel, på en gammal lurfvig drottning Kerstins gyllenläderstol, i gruset efter en af brandsyn sönderslagen kakelugn, bredvid en kullstjelpt balja sopor» — der befann sig en vacker dag utter-puffertmakaren Kristian Vingmark.

Blott stockholmaren kan känna igen denna teckning, n. b. om han ej har för vana att fastna vid originalkonjaken hos Blanchs eller Berns', utan ock någon gång förirrar sig till de aflägsna bakgatorna.

Man kan således mycket godt vara Ystads- eller Haparandabo, ja, »östgöte, gudskelof» eller tvåbent smålänning, utan att behöfva känna ringaste afundsjuka, ifall den genuine stockholmaren — framför andra svenska infödingar — anser sig ha företrädesrätt till Bellman. En Bellmansfest, som i dag, i t. ex. Blekinge eller Gestrikland vore väl, med respekt till sägandes, »åt Helsingland»; ty hvart toge karaktären i folkvimlet vägen, om ej hornen klungo och sången skallade kring de platser, der en

gång Bellman slog cittrans strängar, under de ekar, dit Ulla Vinblad fördes i olympisk ståt och om hvilka skalden sjelf sjunger:

»Om denna parken
rår kärleksmonarken
och en kung:
Djurgåln heter marken —
stöt valdthorn, sjung!»

Och huru stå ej figurerna ännu mera lefvande framför dig, broder, antingen du kastat en spanande blick i den dystra Kolmätaregränden eller på det rödskinande »Gröna Lund», antingen din andedrägt blandats med arracksimman i »Skrubben n:o 4» eller dina lockar omfladdrats af fjärilar i Hagas leende lunder!

Bellmans skaldskap är således, genom den lokalfärg, han gaf sina qväden, icke uteslutande anakreontiskt; han sjunger ej blott vin och kärlek, han gör äfven de härligaste naturskildringar, de täckaste idyller. Någon gång blir han bitande ironisk; men det går snart öfver, och humorns milda grundton klingar åter. Han älskar kontraster, ja, stundom ytterligheter, som beröra hvarandra; bredvid det mest uppsluppna, bacchanaliska tumult låter han oss höra orgelns brus och kyrkoklockors klang. Det är just denna mångsidighet, detta fantasirika färgspel, som gör att äfven de värst finkeldoftande och ruskiga figurerna ändock bibehålla poesiens skimmer; att det omålade krogbordet synes oss som en Pafos ö, der man kan sjunga om »jungfrumord och hur en brud blef gjord»; ja, att i sjelfva ruset, såsom då Fredman ligger utanför nästet »Krypin» och bespottar fader, moder och sig sjelf, den strängaste moral lyfter sitt varnande finger imot oss.

Sant är, att Bellman *helst* ser lifvet från dess *glada*

sidor — och hvem kan förtänka honom det! Nykterhetspredikanter och väckta kolportörer ha vi i alla tider haft öfverflöd på. Verlden är — såsom skalden säger — ej så ful som vi afmåla henne. Sjelfva döden har för honom intet afskräckande och i det fallet liknar han det goda samvetet.

Hvad båtar att hänga läpp? . . . Då Movitz' urna höjes upp i koret i »Bacchi tempel», vädjar oratorn och vitnena till »oljan», som »ger humör», för att parentationen skall gå flytande . . . Då Mollberg gråter vid Mor Majas graf, uppmanar honom Fredman att dricka.

»Din skål, jag ber» —

säger han;

»drick ett qvarter!
låt se om munnen ler —
mer! mer!»

Det är sorgen, som skall köras på dörren; det är oron, som skall förjagas ur menniskans bröst, menar Bellman.

Blås på glöden, så flammar elden upp! Fukta din aska med Bacchi saft, så växer själen och höjer sig öfver hvardagslifvets prosa. Men var försigtig! Flyg ej högre än vingarna bära! Med tanken på Fredmans sjelfförakt och Movitz' lungsot, skall du finna rätta andemeningen hos Bellman, då han låter uppsminkade prestinnor och grinande satyrer lyfta stopet under näsan på dig.

Fredmans epistlar bilda liksom ett drama för sig, om ock det inre sammanhanget är temligen lösligt. Men de flesta uppträdande ega fullt genomförda karaktärer. Låtom oss betrakta figurerna ett ögonblick! Vi känna igen dem, hvar de uppträda; de äro lifs lefvande, med sitt tidehvarfs attributer, införda på scenen.

(Mel.: Fredm. epistel N:o 36.)

1.

De stå der alla inför vår syn,
med blod i hvarje åder.
Se **fader Berg**, *se hans ögonbryn,*
hvarunder allvar råder!
Ena ögat svullet är,
men se det andra, det blinkar,
när sin stånka han begär
i brist på större hinkar.
Randig nattrock bär han jemt
och gördel omkring lifvet;
spelar på fioln beklämdt
ibland hvad ej fins skrifvet.
Ja, han svettas,
när han rättas
af Apollos bättre stöd . . .
Men ej röjas
kan för Fröjas
lekar minsta glöd.

2.

Se **Kristian Vingmark** *i sin peruk*
och dertill stärkt nattkappa;
men västen räcker knappt till hans buk,
hans byxor hänga slappa!
Han i **Mollbergs** *sällskap går,*
— ty ståtlig är ju korpralen; —
Vingmark då tillfälle får
att kråma sig på balen.

Skådom se'n på nattvisit
i kärleksgudens ruckel,
hur han öfvar all sin flit
vår sprätt, herr **Jergen Puckel!**
»Ach!» han låter,
när han gråter
och med några pappersbla'n
»sich ferbinder,
als ein Sinder,
att tillhere fan».

3.

Hör, **fader Bergström** *stämmer nu opp*
till bal i glada huset,
der han är värd och drager sin propp
ur flaskan och ur kruset.
Det var han, som blott fick lof
på nyckelhålet att röra,
när som Ulla »låg och sof
med handen under öra».
Märk ock **Movitz**, *stackars karl,*
som på sin lungsot drager,
men sin strupa håller klar
och tröst hos Bacchus tager.
Konstnär är han,
derför bär han
valdthorn med sig öfver allt,
älskar qvinnor
och herdinnor,
dör som syndapalt,

4.

Säg, hvem är han, som nickar så gladt
och anför processionen,
som, med kokard, placerat sin hatt
på finaste fasonen?
Uppslag hvita, rocken blå,
små papiljotter vid öra —
hvem är han, som skiner så?
Jo, bröder, vill ni höra:
det är **Mollberg**, *känd i ort,*
hvars törst är helt förlåtlig;
framför Kungsträdgårdens port
d'ä han, som är så ståtlig!
Och, i salen,
att för balen
Ulla ge lektion i dans,
öfver disken
midt i fisken
hoppar han med glans.

5.

Ack, **Ulla**, *ack, hvem känner ej dig*
i himmelsblå saloppen!
Din man, din hy, ja, i och för sig
den hela runda kroppen!
Slår du dina ögon opp,
Hjertat får vällust och plåga,
gör du menuettens hopp,
har Amor spänt sin båga.
Hvarje afton står du brud,
på **Fredmans** *ömma yrkan,*

och, vid dina sångers ljud,
han ger dig himmelsk dyrkan:
»maken tunga
till att sjunga»
finnes ej på jord, som din.
Fredman fråssar . . .
kinden blossar
genom dig och vin.

6.

Ja, skaror uti yrande fröjd
sig för vårt öga visa:
der lyfter **Bredström** *flaskan, så nöjd,*
der trippar **syster Lisa;**
der slår **Wetz** *med skraler hand*
lyran för lyssnande gruppen;
der, med sjuttiårig brand,
stoltserar **Mor på Tuppen.**
Se der **Kilberg, Benjamin,**
och se den vackra **Jeanna,**
hon som miste sin rubin —
se **Fröman** *vid sin kanna!*
Gamla, unga,
alla sjunga,
qvintilera skalan full.
Toner väna
så dem rena,
som i degeln gull.

Se der, mina bröder, en om ock svag framställning af Epistlarnas gamla bekanta. Trots deras lättsinne, hysa vi dock medkänsla för dem, ty de äro i grund och botten inga elaka menniskor; skalden låter dem genomström-

mas af ett godmod, som alltid har en sorts ventil i sång och musik och ger dem en prägel af sann humor.

Man har sagt, att i allt, hvad Bellman diktat, hans skaldeådra ingenstädes framväller rikare, klarare och mera hänförande än just i »Fredmans Epistlar». Väl möjligt! Och kan det för resten vara en smakfråga, hvarom herrar estetici må tvista. Men röster finnas ock, hvilka vilja påskina, att i och med »Fredmans epistlar» är Bellmans skaldskap *allt.* Härimot måste synnerligast brikollisten protestera med all kraft.

Äfven om man icke gillar den satsen, att allt, t. o. m. obetydligheter, då de härröra från ett stort snille, måste anses värdefullt, bör rättvisa skänkas åt både »Fredmans sånger» och hans »Testamente». I de förra finna vi ett flertal af de Bellmansvisor, hvilka vunnit största spridningen på folkets läppar och kanske bästa anklangen i dess hjertan. Behöfver jag väl uppräkna sådana sånger som: »Ur vägen för gamla Schmidtens bår», »Portugal, Spanien», »Joachim uti Babylon», »Opp, Amaryllis, vakna, min lilla», »Så lunka vi så småningom» med flera, med flera? I den i dessa dagar utgifna nya digra Bellmansvolymen, hvars hufvudsakliga innehåll allt för länge varit en hemlighet för oss, påträffas månget af humorns gedignaste guldkorn. Och i »Bacchi Tempel», der bland andra skönheter förekommer ett af de mest betecknande exemplen för hvad Tegnér kallar hos Bellman »en sorg i rosenrödt», nämligen den underbart gripande sången »Hvem är som ej vår broder mins», der se vi, så att säga, snillegnistan, som tände lif i Par Brikoll och brygde dess högt flammande, ljufligt välsmakande, aldrig utsinande brödrabrylå.

Tydligt skådar man i dubbningen och utnämningen till riddare »af de två gyllene svinen» det parodiska ele-

ment, hvarpå Kéxel sedan bygde och i viss mening ännu mera parodiskt utarbetade Brikolls arbetsgrader. Hvilken brikollist känner ej hjertat slå och törsten brinna, då han i »Bacchi tempel» gör bekantskap med bedrifterna af en »*von Källarcreutz*», adlad i Bacchi Ordenskapitel, »*Ehrensugga*», innan riddarslaget »f. d. aktuarie, med röd kappa, i f. d. manufakturkontoret», *Stendecker*, som slog sina hvirflar »tolf steg från pukorna», *Lundholm*, bränvinsbrännaren och kommendören, om hvilken den mångsidige ceremonimästaren och parentatorn *Janke Jensen* säger, att han »söp tre qvart till sex, och klockan sex han dog», *Kämpendal*, som borgade sin sista sup på en lefvande gås och dog på en krog i Hornskroken, magister *Gåse*, som pantsatte skjortan och måste skyla sin nakenhet framtill med Ulla Vinblads förklä', kyparen *Ede* — ej att förblanda med en nutidens söndagsryttare bland våra manchettprydda, drickspenningsfråssande garconger — der han röd och pussig tumlade om på en åsna, samt många andra Bacchi ädla tromän!

Också har ju P. B., genom de vapensköldar, som i dag pryda platsen kring dess förste ordensskalds bekransade byst, till och med för den yttre verlden velat visa sin andliga frändskap med desse tappre riddare och kommendörer.

I ordenskapitlet och vid parentationen öfver Movitz återfinna vi äfven Ulla Vinblad, nu något mytisk, till hälften gudinna och med ett hof af Bacchi och Veneris prestinnor. Hon beskrifves äldre, men alltjemt samma tjuserska som i epistlarna. Hennes fina hand fingrar nu mandolinen och hennes gång är mera eteriskt sväfvande; men det hindrar ej, att

»— — — — — — när hon ser ner på kragen,
knappt tippen uppå skon hon skönja kan för magen,

Den uppsväld är och hög och liknar en pulpet,
der Astrild haft sin post och lemnat sitt signet.»

Movitz' färd öfver Styx skildras utförligt och hans aska hedras tillbörligt. Plötsligt hör man, huru Ulla »våjar sig» innanför tempelförlåten och nu förändras scenen.

»Hålt . . . all Cyterens prakt nu öppnas . . . gudar, ack!
se vaggans gröna skymt, och hör hur meden knarkar —
O, gudar, hvilken syn! En liten Movitz snarkar
med samma hjerta min och våta ögonpar,
om näsan lika röd som kommendörn dess far.
Se lilla mun vill re'n åt bägarn, der han blänker!
Han den sin första gråt och första löje skänker . . .
Välkommen, Fröjas pilt, i Bacchi varma spår!
En sup, mitt lilla barn! Välkommen och gutår!»

Utomordentlig fröjd bland »Bacchi tropp» blir häraf närmaste följden. Ett ämbar persiko anskaffas och tumultet fortsättes med pokaler, trumpeter, lufteldar och raketer.

»— — — — — Så sorg och glädje blandas:
uti ett vissnadt frö ibland en blomma randas!»

afslutar Janke Jensen sitt tal.

Denna scen af blixtrande qvickhet står på intet sätt efter någon af epistlarna. Jag skulle här vilja se förebilden till Brikolleriets Barbarafest, då vi hylla henne, den evigt tjusande, ständigt välsignelsebringande barnaföderskan, som med moderlig omsorg fogar nya länkar i de brustnas ställe i brödrakedjan och med smackande purpurläppar kredensar vår glimmande silfverbål.

Det sällskap, för hvilket »Ordenskapitlen» och »Bacchi Tempel» ursprungligen skrefvos, uppgick som bekant i P. B. och Bellman, förstås, följde med. Han

blef derefter en lika varm beundrare af Barbara, som han varit det förut af Ulla.

»Sjung, du, vid denna bålen
skålen
för vår hjeltinna,
riddarinna,
dråplig qvinna!»

qväder han om Barbara ena gången; och vid ett annat tillfälle uppmanar han

»bröderna taga
hvar en sitt glas — hurra —
om de behaga
att hedra Barbara;» —

för att nu ej upprepa hela serien af tal och sånger, han diktat såväl till mosters ära som öfver P. B. och dess medlemmar i allmänhet. I ett »åminnelsetal i Brikoll öfver framledne stadsaktuarien Magnus Zetherman», död 1787, och om hvilken skalden säger, att

»han var förträfflig ibland vänner;
han log så godt — och sjöng så glad»,

uppräknas — intressant nog — namnen på några den tidens helt visst framstående brikollister. Bellman klagar nämligen så här:

»De glada stunder sig förkorta.
En *Westerhof* är redan borta,
och en *Torpadius* — hvar är han?
Ekstubbe, Knape, Signor, flera,
bland oss de fåfängt sökas mera,
liksom vår gamla *Zetherman.*»

Flertalet af de nämda tillhörde i allmänna lifvet embets- och tjenstemannaklassen, Torpadius var dessutom känd som lycklig vitterlekare.

Bellmans arbete för P. B. är så mycket mera beaktansvärdt, som han samtidigt var flitigt anmodad ordensskald eller s. k. »taleman» äfven i ett annat sällskap, *Augustiorden*, stiftad tilli minne af statshvälfningen i Augusti 1776 och konung Gustafs lyckliga regering.

Äfven som brikollist i vanlig mening var Bellman en sann och högt värderad broder. Vi veta, att då han blandade sig i det brokiga folklifvet på offentliga ställen, höll han sig mestadels i en vrå vid en butelj öl och en pipa; endast undantagsvis, i sällskap med någon vän, förtärde han starka drycker och då någon finare vara. I P. B. gaf han nog »den milde fadern» och Barbara ärlig tribut, men »måttlighet, ordentlighet» stod prentadt på hans remmare. Mången gång lär han äfven, vid citterackompanjemang, ha fröjdat bröderna med sina oförlikneliga sånger.

För den fattiga nästan klappade hans hjerta varmt. Alla ha vi hört, huru han, då Lidners enka led nöd, sjöng ihop en summa på en källare och sedan nedlade skatten vid sångarbroderns bår. Bland Bellmans senast upptäckta dikter fins det en, hvilken han i en fattig 80:årig enkas namn skrifvit »till ett visst ordenssällskap», hvarmed heltvisst åsyftas Par Brikoll. — Sista versen lyder:

»Hör, vid brädden af min graf,
samfund, du, som mildhet öfvar,
om mitt tillstånd dig bedröfvar,
hejda handen från din glaf
och en liten skärf i nöden
lemna mig, om du förmår!
Gumman niger vid sin bår
och välsignar dig i döden!»

Men Julisolen sjunker, skuggorna lägra sig kring Bellmans bronsbild och Bacchi tempelgårdar, de glada folkskarorna skingras småningom, drufvan är pressad och frestar ur bräddfylda bägare. Min svaga stämma tystnar derför.

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Hell Bellman! Hell vår ordensbror,
som menska god, som skald så stor!
Din sång i alla tiders lopp
af tusen munnar stämmes opp,
som här i dag i Bacchi sal,
i backar, lunder och i dal . . .
Och andaktsfull, i högtidsskrud,
man lyssnar till de brutna ljud:
hvem är som ej vår broder mins,
fastän hans skugga mer ej fins?

En liten flicka.

Hon är blott en liten flicka,
förstår inte alls »god ton»,
men aldrig kan någon blicka
så strålande gladt som hon.

En liten förförisk elfva,
knappt tåld af »förståndigt folk» —
men se, när vi ä' för oss sjelfva,
då blir hennes blick en tolk —

en tolk af det varma, glada,
som trifs i ett skuldfritt bröst;
af det, som ej än fått skada
i lifvets kyliga höst.

Då spritter det unga blodet,
som låge det eld deri,
då jublar det friska modet —
då sjunga vi Bellman, vi!

Ty visst är hon yr, den lilla,
visst dansar hon helst och ler,
men stannar helt plötsligt stilla,
när pianot hon öppet ser.

Halft rodnande dit hon springer,
och »Movitz, i afton står bal'n»
hon spelar med tvänne finger —
och basen, den spelar pedal'n.

Den kan hon. Och när hon spelar
»Hvem är, som vår broder ej mins?» —
hvad gör det, att **takten** *felar,*
om blott **harmonien** *fins?*

Den fins. Vid vår trefna lampa
vi musicera, vi två,
tills grannarnas klackar stampa
i golfvet der ofvanpå.

Då skratta vi helt förtroligt
åt sådant fatalt **a propos**
och **hon** *tycker hon har roligt,*
och **jag** *— tycker lika så.*

Ty tusende skälmska löjen,
de flyga emellan oss,
och barndomens slocknande nöjen,
de tändas som flyktiga bloss . . .

Hon är blott en liten flicka,
förstår inte alls »god ton»,
men ingen i verlden kan blicka
så strålande gladt som hon!

Koketter, I »gamla och vana»,
med bleksot och tocke der,
o, kunden I bara ana,
hur älsklig naturen är!

O, kunden I bara ana
det barnsligas poësi,
min brunögda Georgiana
I sågen med afund, I! . . .

Magnus Elmblad.

»Det opraktiska.»

Sanning är det, fast lögn är det likt. Precis på samma dag och på samma timma fingo skomakar' Anderssons i Landskrona, skräddar' Jonssons i Askersund och snickar' Petterssons i Haparanda hvar sitt välskapadt gossebarn.

Nu säga de, att det fins en gudinna med grekisk hårroppläggning i nacken, några alnar tyg oanständigt lindade kring kroppen och klent på fötterna, liksom allt sådant der olympiskt herrskap. Den här, jag menar, har en lyra i handen, tror jag, och en lagerqvist eller ett palmblad — jag vet inte så noga — men för öfrigt har hon nog alla möjliga småsaker omkring sig. Det är poesiens gudinna.

När hon fick höra talas om de der pojkarnas födelse, fick hon tre veck i pannan och sa': »der ha nu tre stackare kommit till verlden igen, ånyo tre menniskolif, som ohjelpligt skola omkomma i ett land, som är så godt som tullfritt. Det här går inte an. Så länge protektionismen inte fått bättre fart och fattiga handtverkarfruar lika fullt föda barn till verlden, pojkar, som i många fall komma i faderns lära, så mådde ungarne bra mycket

bättre om de blefve dödfödda. Oh, jesses! hvad jag hatar fattigdom och frihandel, det kan ingen tro!»

Se, poesien är nu alltid litet gammalmodig, om hon än aldrig så mycket försöker följa med sin tid, och eftersom hon tyckt att protektionismen är någonting patriotiskt och vackert och att bara namnet frihandel stöter på frisinthet och att frisinthet och den otäcka realismen äro nära slägt, så blef hon ifrig protektionist. Måhända resonerade det lyriska fruntimret inte rigtigt logiskt, men det har nu aldrig varit hennes svaga sida. Realismen var förstås hennes afgjorda fiende.

Så gudinna hon än är, kan hon inte ge en barnunge, som inte i födelsen fått någon vidare poetisk lyftning, ett sådant stackars vanlottadt kräk kan hon inte, om hon aldrig så gerna vill, skänka poesiens gudagåfva. Jag vet inte hvarför — men hon kan det inte. Men hon kan stöka så till, att sådana der barn ändå bli poeter och artister, d. v. s. slå sig på det der »opraktiska», som hon trodde bättre borde föda sin man i dessa svåra tider.

Hvad gjorde hon då?

Jo, när pojkarna voro sju år, så började hon krångla bort dem. Hon lagade så, att skomakar' Anderssons i Landskrona ogifta syster, som var skollärarinna, kom på den idén att ge sin lilla, tjocka, rödkindade brorson Esaias en förskrift med vackra verser i, små bitar ur Håvamål, Tegnér och svenska psalmboken. Pojken prentade rigtigt snält och lärde sig de vackra verserna utantill, så att faster blef helt förtjust, kramade honom till sitt platta men poesifylda, trängtande bröst och lät honom blicka in i hennes himmelsblå ögon.

Man ser, att Poesien förstod sin sak.

När främmande frågade pojken, hvad han skulle bli, svarade han: »Esaias ska' bli skald.»

»Ni ska' få se att han blir skald som vår store Esaias», sa' fastern.

Skräddar' Jonsson i Askersund gaf sin son en färglåda till födelsedags-present. Han sade sig ha fått den ganska billigt af en »kringvandrare», som han händelsevis fått tag i på torget. Att Poesien haft sitt finger med i spelet kunde han ju inte drömma om. Hon hade svurit vid sig sjelf, att Rafael Jonsson skulle slå sig på det opraktiska, han också.

När Rafael fick lådan, blef han fasligt glad. Han ritade ett hus med många fönster på, och tegelpannor och två skorstenar på taket. Och så målade han huset grönt och blått och rödt.

När mamma visade pappa, hvad lilla Rafael gjort, sa' pappa på skämt: »han blir kanske en rigtig Rafael med tiden». Det kunde han ju säga, fast han var skräddare i Askersund. Hustrun hans, som var läserska och uppkallat pojken efter ärkeängeln, begrep inte, hvad han menade.

Snickar' Pettersson i Haparanda gjorde sin pojke en dockteater, en likadan som August sett, att apotekarens pojkar hade. Det blef inte liten fröjd för lilla August, när han så fick dockor till den att spela »Bröllopet på Ulfåsa» med. Den pjesen hade han sett på »rigtiga teatern» i Hotellet, och det hade varit rysligt grant. Den der rigtiga teatern är inte större än att, då artister från en Stockholms-teater skulle spela »Klädeshandlaren och hans mâg» der, deras divansmatta, som de tagit med sig för att lägga i venstra hörnet af avant-scenen, täckte hela scengolfvet. De fingo spela hela »Klädeshandlaren» på sin divansmatta.

Att August skulle bli aktör, var klart det.

En afton litet längre fram i våra dåliga tider, sutto tre glada garçon'er i moriska kafét på »Hamburger börs» och drucko litet kaffe med mycket punsch till. De sågo temligen luggslitna ut i fläckiga bonjourer och lappade skor, och annars voro de hvarken kammade eller rentvättade vare sig med afseende på manchetter eller öron. Bleka voro de som de flesta tjugoåringar och skränade högljudt och dumt som de flesta i samma jäsnings-ålder.

Man makade sig ifrån dem så långt det knappa utrymmet tillät och sneglade på dem med ett förakt, som var tydligt för alla utom för dem, det gälde.

En af dem, som de andra kallade Esaias, var tydligen en stor, realistisk författare, ty han pratade om en bok, som han ämnade skrifva och som skulle bli betydligt mycket oanständigare än sådant der, som den lille fuskaren Strindberg sätter ihop, och i följd häraf mycket mera realistisk. Han sade dessutom tretionio gånger samma qväll att Runeberg var en humbug.

Den andre, en herr Jonsson från Askersund, hade varit på konstutställningen samma dag och satt nu och vojade sig öfver Kronberg och Malmström, som inte hade en aning om hvad det vill säga att måla. Skulle det der vara natur? Skulle det vara sanning i det der? Fy fan! Nej, då skulle man få se på annat, när hans nya tafla, som han kallade »Gödselhög», blefve färdig. Der skulle man finna realism.

August Pettersson, den tredje, var stupfull; han spilde ut halfva punschglaset öfver sina vänner, när han skålade med dem, slog och viftade med venstra handen i luften, under det han hickade fram: »att va-ara eller

i-hicke vara, det är frå-ågan». August hade sett den store August som Hamlet och svor nu och förbannade sig på, att han skulle »göra en mycket stiligare», med mera realism och icke desto mindre med vackrare bensaker.

Midt öfver dem någonstädes i Olympen satt Poesien och gråt af bara ilska. Aldrig hade hon grundligare bedragit sig på några dödliga. Hon hade utsått frön till högstämd, inkomstbringande idealism, och hvad fann hon? Realism? Nej! Af idealism och oförstånd kan ju ofta bli någonting men af oförstånd och realism blir ingenting. Det var också, hvad hon fann. Ingenting! Och då var hon ändå gudinna. Stackars Poesien! Hon var rigtigt förargad. Men så svor hon att hämnas.

När våra vänner på morgonsidan skulle gå hvar och en till sitt för att sofva ruset af sig, stälde gudinnan så till att de blefvo litet för hastigt afkylda i nattluften, och på morgonen vaknade de i gastrisk feber.

Men då de voro på bättringsvägen och lågo der och tänkte på lifvet, dess motigheter och strider, så lofvade de sig sjelfva och föräldrarna, som kommo och helsade på dem, att de skulle ge »det opraktiska» på båten och försöka förtjena pengar.

En vacker vårmorgon såg man den store Rafael i sitt anletes svett »stryka» en port på Storgatan. Han sjöng och såg så innerligt glad och belåten ut, att jungfrurna som gingo till torget knappast kunde låta bli att nicka åt honom. När porten var färdig och Rafael såg den ljusgrå färgen glänsa så jemt och vackert, svälde hans konstnärshjerta af stolthet och han gick hem lika glad som om han fått sin »Gödselhög» såld för femtio kronor.

Esaias Andersson satt samma vackra vårmorgon i sitt lilla vindsrum på Söder och skref rent åt en advokat. När han fått sina ark färdigskrifna, började han texta »Sof i ro» och »Från sörjande anförvandter» på breda, hvita sidenband. Han såg lika lycklig ut, der han satt och beundrade sina eleganta bokstäfver och slängar, som om banden varit ämnade åt någon rik farbror, som han fått ärfva.

Under tiden gick vårt aktörsämne och dref upp och ned på Stockholms gator. Stackars unge man; han hade inte öfvat sig på annat än att skrika och slå med armarna. Och när man inte förstår att göra det på rätta sättet, så har man svårt att ta sig fram här i verlden, om man inte kan göra någonting annat. Han var också alldeles förtviflad.

När han så gick och grubblade och funderade, kom han till ett bygge vid Östermalmsgatan. Det lofvade att bli ett ganska vackert hus.

»Hvad skall det bli här?» frågade August Pettersson en af arbetarna.

Blek och melankolisk som han var, påminde han verkligen något om den store Hamlet-August, när han frågar dödgräfvaren åt hvem han gräfde grafven. Det var för väl, att han inte visste om det.

»Frälsningsarméns - kyrka, vet jag», svarade arbetaren.

Frälsningsarmén! Nu hade han det! Ja visst, det dugde han nog till. Han kunde ju skrika och fäkta med armarna.

Och så gick han in i Frälsningsarmén.

Stackars Poesien! Hon hade velat hämnas och lyckades inte bättre än att gastriska febern gjorde poj-

karna till praktiska karlar, som förtjente pengar. Hon vände sig i vredesmod bort från hela menskligheten.

Och sedan Poesien upphört att förleda enfaldiga, men friska och starka menniskobarn att slå sig på »det opraktiska», så må de mycket bättre, oaktadt vi inte ha några spanmålstullar.

Olle.

Snusstudier.

Motto:
»Om skalkar locka dig, så följ icke!»

— *Får jag lof?* . . .
— *Nej, tack . . . Nåja, för sällskaps skull.*

— *Ska' det vara?*
— *Bara en nypa . . . Atschi!*
— *Ja, det friskar opp.*

— *Behagas det en pris?*
— *Åh, jag ber . . Bara det inte blir en ful vana hos mig.*

— *Har ni snufva, säger ni. Tag då en pris!*
— *Ja, kanhända det gör godt. Man får mera luft . . .*

— *Ursäkta, hr registrator, törs jag be om lite snus? Jag tror, jag tar lite i reserv.*
— *Gerna, var så god! Jag tror, jag glömt bjuda er.*

— *Får jag lof och bjuda på en . . .*

— *Nej, jag tackar! Hm . . . ser ni . . . jag har nu egen dosa. Behagas det?*

Borgfrun och borgarfrun.

Spejande hon lutad stod mot fönstret,
lik en lilja lutad mot sin stängel.
Nattlig vind, som genom rutan spelar,
leker lätt med hennes gyllne lockar.
Glädjefullt af längtan klappar hjertat,
ty i natt han skulle åter komma,
ädle borgherrn från sin strid i fjerran.
Derför hennes öga ifrigt spanar
om hon ej långt bort vid horisonten
skönja kan hans blanka rustning tindra.
Månen, som sig dolt, ur molnen skrider,
lätta hofslag höras uti natten.
Förd af hennes händer slöjan svajar
till en välkomsthelsning från balkongen.
Löddrig springare på gården stannar.
Af han springer och mot henne ilar,
trycker henne ömt till hjertat åter.

* * *

»Hva' falls? Är klockan tu och Pettersson ej här?
Tre nätter nu i rad för honom jag fått vaka,

Är det väl mannens pligt att lefva se så der,
att visa så'nt förakt imot sin äkta maka!
Skall jag ej klaga, jag, och söka lag och rätt,
att skild från honom bli såväl till säng som säte!
Att ha det såsom nu, jag kan på intet sätt.
Ack, bäst det vore visst, om Herren dö mig läte!»

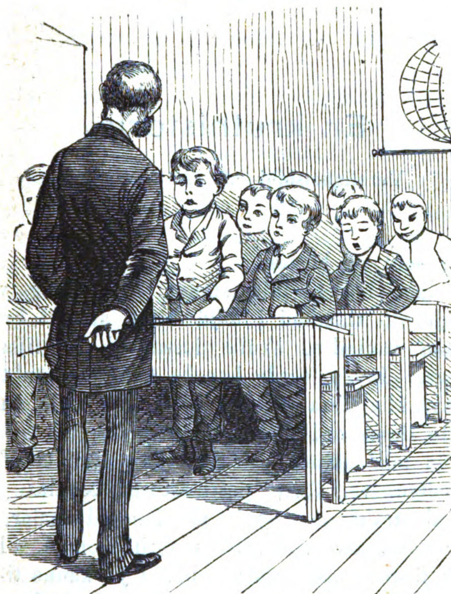
I strida tårar nu fru Pettersson brast ut,
då dörren utanför slogs upp med fasligt väsen
och Pettersson kom in. Han skrek: »hvad nu — åh, hut!
att lipa som du gör, det hör då jemt till pjesen.»
Visst drufvans ädla saft herr Pettersson smakt på
och sedan råkat ut för något gräl vid kannan,
det syntes på hur svårt, han hade för att gå
och hur han sargad var i ansigtet och pannan.
Fru Pettersson fick så sin kära man klä' af.
Hur karl han var, han dock fick tåla den malisen.
Med bannor och med hot, hon se'n det löftet gaf,
att honom da'n derpå anmäla för polisen.

* * *

Hvad är nu sens moralen och hvad är styckets kläm?
Jo, tiderna förändras, och vi också, med dem!

V. B.

Historiskt.

— Hvilken kung kommer strax efter Karl XII?

— Karl XIII.

— Hur kan du påstå något sådant?

— Jo, i Kungsträdgården står Karl XIII strax bakom Karl XII.

En kruthistoria.

Verklighetsbild af *Thord Helsing.*

Det var sent på hösten.

Folket i den lilla staden Fingerborg var i ett högst upprördt tillstånd i följd deraf, att ett krutlastadt fartyg, som väntades, skulle lossa vid den lilla stadens hamnbrygga. Ingen torde kanske ändå ha tänkt på, att »en förskräcklig fara hotade samhället och omnejden», såvida inte dessa ord ofta och energiskt, än hotande, än ängsligt, än med skräck och förtviflan uttalats af stadens äldste medborgare, förre postmästaren X-fält. Han var en gammal gråhårsman och pensionerad major, hvarför litet hvar också önskade sätta tro till honom. En f. d. hjelte och fosterlandsförsvarare borde ju känna till krutets verkningar. Under loppet af sju dagar hade det upprörda tillståndet belägrat sinnena.

Major X-fält gick oroligt af och an på golfvet i sitt arbetsrum.

— Jag tvår mina händer, — yttrade han till sin åldriga hustru, som förskrämd hade krupit upp i ett soffhörn. — Jag har gjort allt hvad i min magt står att förekomma en olycka. Springer fartyget i luften, hvilket

är ganska sannolikt för att ej säga otvifvelaktigt, då grusas hela staden, och de invånare, som äro qvar här, slungas i luften . . . Det blir en annan »Viborgska smällen», skall du få både se och höra . . .

— Och detta uttalar du med ett sådant lugn? — yttrade fru majorskan darrande. — Hvarför kunna vi inte också lemna staden?

— Jag har på allt sätt sökt förmå borgmästaren, som i sin okunnighet om krutets förfärliga verkningar sökt göra sig lustig på min bekostnad, att förbjuda fartygets närmande till kajen; detta sedan stadsfullmäktige afslagit min motion om, att fartyget måtte lossa sin last ute i skärgården; min skrifvelse till h. m. konungen, hvari jag underdånigast bönfaller h. m., »*att, om icke för stadens skull åtminstone för det åldriga fästets i stadens närhet, för den gamla fästningsruinens skull beordra vederbörande myndighet att förbjuda den farliga lossningen af krut vid hamnbryggan*», * har likaledes lemnats utan afseende.

Man insöfver sig verkligen i en liknöjdhetens sömn, som är betecknande för vår tid. Lydande mina råd ha cirka femtio familjer visligen flyttat ut på landet, utom gränsen för katastrofens verkningar. Men mer än halfva befolkningen är dock ännu qvar.

— Hvarför kunna vi då inte också få lemna staden, min älskade gubbe? — upprepade majorskan.

— Det skulle se fegt ut, förstår du, om jag, en gammal krigare, inte stannade qvar tills alla invånarna lemnat staden . . .

Dörren slogs upp.

— Nu är det här, farfar! — utbrast en tioåring,

* Historiskt.

som kom inrusande och kastade sig i majorskans famn. — Alla menniskor fly ut till landet . . . Sk'a inte vi också följa med?

— Har krutfartyget lagt till vid bryggan, säger du?

— Nej, det har ankrat ute på redden; men dåm säger, att det skall hala till bryggan i qväll och lossa...

— O, du store gud! — utbrast majorskan i förtviflan. — Nu är det snart slut med oss! . . . Låt oss fly från staden! . . . Söta X-fält, följ med du också, du vet, att jag ej vill lemna dig qvar ensam.

— Jag stannar ej ensam; min reumatism stannar ock . . . Res du med gossen och pigan till Lovisehög, om du behagar . . . jag blir imellertid på min post såsom det anstår en ärlig krigare.

Fru majorskan reste med pigan; äfven sonsonen, som under skoltiden bodd hos farföräldrarna, fick följa med till sin pappa och mamma på Lovisehög, en egendom belägen en mil utom staden.

Att major X-fält den nu instundande natten ej skulle få en blund i sina ögon, det visste han bäst sjelf. Den förfärliga tanken att bli sprängd i luften kom hans grå hår att resa sig på hufvudet, liksom borsten på en skrämd igelkott. Han gick till tings med sig sjelf, och sporde sitt förstånd, hvad han nu klokast kunde göra.

Hur han funderade fick han slutligen en ljus idé. I morgon är all fara öfver; det gäller således att i natt endast bevara sitt lif och sin krigarära. För att min vän borgmästaren, den kitsliga spjufvern, inte skall ha anledning grina åt mig och ge mig pikar för att jag flytt som en backhare ur staden, låter jag lampan brinna hela natten i mitt arbetsrum, men sjelf går jag ner i källaren, der jag ej skall behöfva vara rädd för att tillsammans

med det i luften flygande eller åtminstone ramlande huset skatta åt förgängelsen.

Vid sextiden redan giorde den åldrige krigaren sig färdig att med proviant, ljus och sängkläder retirera ned i källaren genom en lucka på köksgolfvet, hvarifrån en trappa ledde ned till den efterlängtade tillflyktsorten. Det var mörkt i köket, emedan gardinerna voro nedfälda. Majoren öppnade luckan till källaren.

Då blixtrade det plötsligt till, och rummet blef ett ögonblick upplyst. Derpå följde en förfärlig knall, som om ett krutmagasin sprungit i luften.

Tillintetgjord af skräck tappade nu majoren hvad han bar i famnen, täcke, kuddar och madrass, hvilka föllo ned i källaren.

Hvad som sedan under loppet af en half timme passerade omkring honom, kunde han ej bestämdt erinra sig. Han blundade och tyckte tydligen, att han gjorde en luftfärd, att han föll ned långt utom staden i någon mjuk mossbädd. Om en stund vågade han öppna ögonen. Det var mörkt rundt omkring honom. Han kände efter, om alla hans lemmar voro i behåll, och fann att han var oskadad. Han trefvade omkring i sin närmaste omgifning och fick fatt i en potatis.

— Jag har alltså fallit ned i ett potatisland, — sade vår hjelte högt. — Hvar kan jag vara? . . . Tyst, der ser jag ljus genom en springa . . . Det är förmodligen en ljusstrimma genom fönsterluckan på en mensklig boning. Han gjorde sig i ordning att stiga upp och begifva sig af till huset, då den förmenta fönsterluckan plötsligt öppnades och han hörde följande harang.

— Se ni, gubbar, att jag hade rätt . . . jag tyckte väl jag, att det var herr X-fälts stämma. — Rösten var rådman Sjölunds.

Tre för majoren bekanta ansigten från virabordet döko ned genom öppningen och en trefaldig skrattsalva kom den förskrämde majoren att återfå besinningen.

— Är det här nere, vi sk'a spela vira i qväll? — frågade någon; den försmädliga stämman var borgmästarens.

— Han är rädd för åskvädret, derför bäddar han åt sig i källaren, — skämtade rådmannen.

— Nej, gubbar, — återtog den tredje, som var stadsfullmäktiges ordförande, — herr X-fält är troligtvis der nere för att hemta upp några buteljer af sitt bästa vin åt oss.

Nu gick det plötsligt upp ett ljus för majoren. Fartyget hade inte sprungit i luften, utan det hade varit en skarp åskknall, som förskräckt honom, så att han en god stund mistat medvetandet.

— Välkomna, mina ärade viragäster! — yttrade han med illa doldt lugn. — Jag har ej glömt bort virapartiet; men ni tyckas inte kunna gissa orsaken, hvarför jag befinner mig här med en del sängkläder. Jag har bäddat här nere åt . . . åt . . . katten, som i natt skall få småttingar, mina herrar . . . Fruntimmerna äro borta, och derför så får jag sjelf göra det . . . Jag ömmar mycket för djur, som ni veta . . . (Man hmade och tog sig en pris i knäböjande ställning). Apropos! . . . Ha ni reda på om krutskutan ännu lossat sin last?

— Hvilken krutskuta? — frågade borgmästaren med det hemskaste allvar.

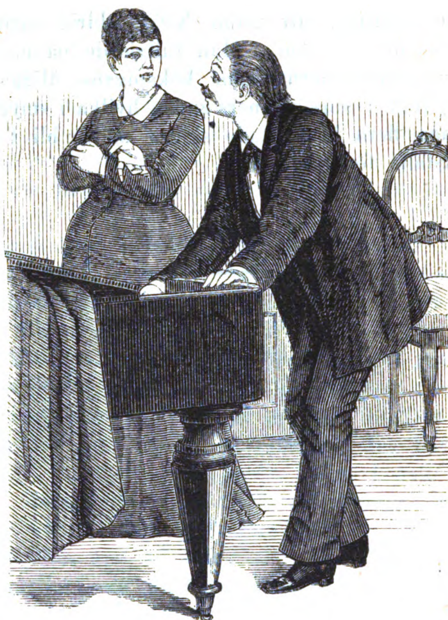
— Den som kom i går qväll.

— Det var ju en potatisskuta, kära bror, — inföll rådmannen. — Krutskutan, som gjort stadsfolket yra i mössan, har sjunkit . . . men besättningen blef räddad. — Och väl var det.

— Gud ske lof! — suckade af lättnad majoren och steg upp för källartrappan, efter att ha förutskickat några buteljer af sitt bästa vin till vännernas benägna mottagande.

Det berättas, att major X-fält aldrig varit så artig värd som den qvällen. Han fullgjorde på ett älskvärdt sätt såväl husmoderns som kökspigans åligganden och steg betydligt i sina vänners gunst, hvilka i smyg önskade, att många flera krutlastade skutor måtte bli föremål för major X-fälts förskräckelse.

Musikaliskt.

— Nu är det så väl stämdt, att sjelfva grefve Zichy kan spela på det. Fröken vet, han spelar med bara en arm.

— Ska' det vara så svårt? *Jag* spelar ledigt hela »Gubben Noach» med bara *ett finger*.

Min vän Dryglund.

Ett minne, upptecknadt af *Saxon.*

Hvarje morgon, när jag gick till redaktionsbyrån, mötte jag honom. Och hvarje gång jag mötte honom, undrade jag på, huru länge det skulle dröja, innan han sprack, på samma gång jag höjde en tacksamhetens suck till en allgod försyn, som gjort mig så oåtkomlig för gallfeber.

Ty man kan få det för mindre än att nödgas möta ett matvrak af herr Dryglunds kaliber.

Följande en lika god som för mig oeftergiflig regel gick jag då alltid öfver från den ena planstenen å trottoaren till den andra, så att Dryglund fick passera rakt fram.

Han såg det med synbart välbehag, och från att i början ha låtsat, som han inte observerat mig, slöt han med att regelbundet ge mig en mycket nådig blick.

Men skarp i iakttagelsen var inte Dryglund, annars skulle han tydligt ha läst i mina ögon ett: »förbannade bracka!»

Derför inträffade ock en dag att då Dryglund var uppe på byrån och bjöd redaktören på supé, som han anordnade i anledning af sin dotters födelsedag, sade han:

»Är den der unge mannen ert biträde?»

»Ja», svarade redaktören och bockade sig djupt, — Dryglund hade 14 aktier i tidningen, — »det är min redaktionssekreterare sedan senaste bolagsstämman.»

»Ser ut att vara en hygglig gosse», fortfor Dryglund.

Redaktören bockade sig och teg. Men det skulle han inte ha gjort. Ty för mig behöfde han inte ha någon hänsyn, det visste han.

»Om det roar er att följa med er principal på en enkel smörgås till mig, så är ni mycket välkommen.»

Jag tackade, men krökte inte rygg synnerligen djupt, hvilket han efter alt att döma inte såg, ty han formligen sken af belåtenhet, då han seglade ut.

»Går du med?» frågade redaktören.

»I helvete!»

»Hvarför inte?»

»Å, det är naturligtvis meningen, att jag skall skrifva vers åt hans apa till dotter, och för det vill jag ha bättre betaldt än ett qvällsmål.»

»Men man äter förträffligt der, och fina viner har han.»

»Jag äter mig hällre mätt af vattgröt på mathålet — der man för öfrigt inte gör afdrag för att jag är borta — än jag äter mig sjuk på s. k. läckerheter hos Dryglund. Vin dricker jag inte, det vet du alt för väl.»

Redaktören tittade sig ängsligt omkring. Men det fans ingen i närheten, som kunde höra, hvad jag sade.

Namnsdagsqvällen kom, och jag stod i Dryglunds tambur, afklädd öfverplagget och färdig att hälsa. Men stadsfiskal Klåberg kom i detsamma, och först sedan han

fått af sig sin pels och hälsat, lyckades det Dryglund att få syn på mig.

Du gode fader, huru visligt du dock inrättat menniskan! Jag hade ingen aning om, att jag kunde stå ut med att en hel qväll röra mig bland så mycket brackor och så genuina brackor, men efter denna kraftmätning tror jag mig om hvad som hälst.

Så kom den tiden, då talet för dottern skulle gå af stapeln.

Redaktören stötte på mig: »fram med dina verser nu!»

Jag drog upp aktstycket ur frackfickan och började:

Liksom när i blida våren
skogen står med krans i hären,
lys du unga, blida tärna
såsom hemmets klara stjerna.

Redaktören såg ut som om han velat sjunka ned genom golfvet. Han väntade tydligen skandal. Men allesamman sågo så hjertans förtjusta ut, och den 29-åriga skelande fröken Petronella Dryglund log så huldt, att hon höll på att svälja öronen. Det var bara en skollärare, som hade svårt för att hålla sig för skratt. Men ingen observerade honom. (Han hade fått komma med, emedan han var kusin till frun och emedan han bodde i huset: han betalade 15 kronor i månaden för ett skralt möbleradt, ännu skralare eldadt och uselt städadt rum tre trappor upp.)

Jag drog på i samma stil i tio minuter med resultat, att efteråt Dryglund kom och frågade, om han inte fick säga du.

Jo, det fick han visst, eftersom han inte direkt affordrade mig någon förbindelse, att säga farbror till honom.

Till sist stötte en af Dryglunds intimaste vänner på

mig och frågade, om jag inte i ett litet tal till värden och värdinnan ville uttrycka mina känslor, som säkert voro desamma som hela sällskapets.

Jo, bevars, det ville jag. Och så sade jag, hvad jag tänkte, precis rent ut, att det nu inte var mycket att tacka för, att man fått äta sig förderfvad, men eftersom traditionen fordrade o. s. v.

Redaktören fick ett obehagligt anfall af svindel och måste sätta sig, och skolläraren slank ut. Men alla öfriga skrattade, så att de kunde gå åt. De hade klart för sig, att jag skämtade! . . .

Dagen derpå kom jag på väg till redaktionsbyrån, gående trottoaren fram. En halt bonde kom på samma plansten som jag, och jag vek af.

Strax efter kom Dryglund.

»Hvad», sade han, »går du ur vägen för bönder?»

»Jag viker undan för *alla*», sade jag, »dels af princip, dels emedan jag kommer ihåg den gamla anekdoten . . .»

»Hur var den?»

»Jo, två personer möttes på samma trottoarsten. Den ene sade: »jag går inte ur vägen för någon fähund». »Men det gör jag», svarade den andre, i det han föll undan.»

Dryglund kom plötsligt ihåg, att han fick lof att skynda sig för att uträtta ett ärende.

Men efter den dagen valde Dryglund en annan trade för sina morgonpromenader, och jag vardt aldrig ditbjuden mer.

Med hinder.

Han (med skånsk brytning). Skulle ni vilja bli min hustru?

Hon. Jag tror knappt, att ni kan öfvervinna de hinder, min far uppställer.

Han. Åh, ni har inte sett mig till häst, min fröken. Då r-r-rider jag öfver alla hinder-r-r.

Hvarför grät Jakob?

(1 Mos. B. 29: 11).

Kan någon säga, hvarför Jakob grät,
då första gången han sin Rachel kysste?
Han skämdes kanske för sin näsvishet;
men då en rosenmun mot honom myste,
om han då knep ett smultron eller två,
det kan väl ingen menska undra på.

Nog var det djerft, att midt på ljusa da'n,
och öpna fältet, rusa på kusinen;
dock, kanske att han var vid leken van
och blef uppmuntrad af den ljufva minen.
Men hvarför han behöfde gråta då,
se, det är något, som jag undrar på!

Var flickan vacker — som det sägs hon var —
och var hon dertill tvättad ren i synen,
och hade hon ett däjligt ögonpar,
som lekte under mörka ögonbrynen;
hvad orsak hade han att gråta då?
Ja, det är något, som jag undrar på!

Månn' tro mamsellen i en hast blef tvär
och slog en egensinnig knyck på nacken!
Då borde pojken ju — fast han var kär —
helt enkelt hafva gjort en sväng på klacken
och låtsat som han genast velat gå . . .
Hvad snopen Rachel skulle blifvit då!

Kanhända gunstig herrn sig fick en knäpp
på näsan af den sköna, strängt, erfaret?
Det var dock hin så dumt att hänga läpp,
ty det blir alltid klenaste försvaret.
Och aldrig bör man fälla tårar, då
man kysser, ty det undra alla på.

Månn' tro den kyssen smakade så bra,
att Jakob, ett tu tre, blef yr i mössan?
Kanhända att han blef så hjertligt gla',
för fröken var så snäll och »velle kössa'n» ?
Om han i stället hade skrattat då,
det hade ingen kunnat undra på.

Men att han kunde »häfva» upp sin röst
och som en käring bara stå och lipa,
då han höll Rachel sluten till sitt bröst,
det kan jag aldrig i min tid begripa.
Den frågan bör' de lärde svara på,
som Bibelns innebörd så väl förstå.

Hvardags-Nisse.

Konst och natur.

— Ska' vi gå på Folkteatern?
— Bah! Man får ju ingen punsch der.
— Ja, hvad f-n ska' man då på teatern att göra.

Utan frack.

Ett ungdomsminne af *A. B.*

Det var några dagar före jul år 18—. Jag hade tagit min tillflygt till mitt lilla arbetsrum, för att slippa se och höra den armé af tjenstehjon och hjelpmadamer, som med min hustru i spetsen, den annalkande högtiden till ära, vände upp och ned på hela huset för att rigtigt putsa och feja hvarendaste vrå.

Med Dagens Nyheter i hand, i min beqväma länstol, tackade jag just Gud för denna min lilla för alla revolterande damviskor och skurmadamer fridlysta vrå; då stördes jag af några knackningar på dörren och min hustrus röst som frågade: »är du ensam? Kan jag få komma in och tala ett par ord med dig?» När jag öppnade, visade hon sig i arbetsmundering, med tre svarta frackar på armen. »Käre Albert, då jag dammade din garderob, fann jag att, utom din nya, har du tre svarta frackar, hvad i all verlden skall du med dem alla att göra? Får jag skänka bort en af dem åt den hygglige, flitige seminaristen, som bor fem trappor upp här i huset hos gumman Netterqvist, hon berömmer honom så mycket? Och så är han alltid så vänlig, leker med barnen när han

råkar dem på gården, drager dem på kälken, och hjelper dem att bygga snöfästningar m. m. Men han är fattig, stackars gosse. Du och han ha ungefär samma figur, han behöfver visst ej kosta på någon ändring.»

Under min hustrus framställning af sin önskan föll mig en händelse från min ungdom i minnet, hvarför jag svarade: »sök ut en *rock* i min garderob, om du behagar, gif honom den, men ingen frack!» — »Och hvarför det?» — frågar hon. »Rockar har du just ej många, men fyra frackar.»

»Det blir vid hvad jag sagt, orsaken skall du få veta en annan gång, nu har du allt för brådtom, och det är en lång historia.» Med en något häftig läggning af de tre öfverflödspersedlarna och under ett sakta mummel om egenheter och envishet, afträdde husets herrskarinna, och jag fattade pennan för att i minnet framkalla mina flydda ungdomsdagar och något af hvad som då tilldrog sig.

Käre läsare, har du någonsin varit ung och fattig? — Mycket fattig? — Det har jag! Jag arbetade dag och natt för att kunna taga min organistexamen, — mina föräldrar, fattigt handtverkarfolk i en liten småstad, kunde föga eller intet hjelpa mig; lexläsning med yngre pojkar och pianolektioner till tolf, på sin höjd aderton skilling i timmen, voro min enda inkomstkälla, men min lilla skicklighet att på piano exeqvera dansmusik hade gjort mig välkommen i flera aktningsvärda familjer af medelklassen. Särdeles var detta förhållandet under den nyss förflutna julhelgen, den tid då ungdomen mer än annars roar sig med dans. Min högtidsdrägt var äfven presentabel, tack vare några retucheringar vid knapphålen och åtskilliga sömmar, som annars visade benägenhet att öfvergå till de grå. Men — o ve! Den var äfven den enda drägt jag kunde visa mig i! Jag kunde ju ej komma klädd i frack på rama hvardagen och utan minsta anled-

ning, och till råga på olyckan fans ingen förhoppning att snart få bristen afhjelpt, ty hvad jag under de festliga och för mig så lyckliga julkalasernas oförgätliga tid sparat på mina måltider, blef endast en kärkommen tillökning till hvad jag den första Januari hade att betala för logis och städning till min snälla, men tyvärr fattiga värdinna.

Då jag nu i brist af ljusa perspektiver lät mina tankar vandra tillbaka till de härliga dagar, jag så nyss upplefvat, och deras för mig lukulliska måltider, hör jag min värdinnas röst från rummet bredvid frågande: »är herrn klädd? Här är en jungfru med ett bref.»

I största hast stökar jag undan litet och ber jungfrun stiga in i min anspråkslösa kammare. — Med granskande blick, som utan fruktan för misstag kunde öfversättas med »stackars du!», träder en liten fin och näpen stockholmsjungfru in och lemnar ett litet bref från fru Rosenqvist, en kamrersfru, hos hvilken jag några gånger varit inbjuden. Med en liten knyck, som skulle föreställa nigning, säger hon: »jag skulle vänta på svar». — Jag bryter brefvet och läser.

»Var god helsa kamrerskan, att jag skall infinna mig i morgon förmiddag på slaget elfva», blef mitt svar. — Och se här brefvets innehåll»:

»*H. Herr Albert D—.*

Om tiden tillåter, gör mig den tjensten och titta upp till mig i morgon förmiddag klockan elfva. Det är min mans födelsedag om fredag och jag ville så gerna rådgöra med herrn om hur vi skola fira den, jag hade tänkt mig några tablåer och litet dans naturligtvis, — men mera härom muntligen.

Högaktningsfullt
Emmy Rosenqvist.»

Tänk er min glädje! — En fest hos det unga, glada och angenäma herrskapet Rosenqvist! Och dertill en liten dusör, det kan ej slå fel! —

Men hur skall jag kunna gå dit i morgon? — Jag har ej något annat att taga på mig än den välsignade svarta fracken! Och på »sprint hårda» hvardagen! — Nej, det är för galet! — Jag kan inte antaga, att hon tar imot mig i tamburen, i annat fall vore allt godt och väl, ty min öfverrock är, trotssina tre vintrar, ganska bra. — Nå, jag får väl hitta på någon förevändning.

Följande dagen klockan precis elfva infinner jag mig, putsad och uppsträckt, utanför herrskapet Rosenqvists tamburdörr. Jag ringer på — frun sjelf öppnar och ber mig med ett vänligt småleende stiga in och vara välkommen. »Var så god och tag in öfverrocken, det är kallt i tamburen. — Kors så högtidlig, bästa herr D—! Om ni ej vore så ung, skulle jag fråga om ni varit och tagit ut lysning», skämtade den söta kamrerskan. Jag mumlade generad något om uppvaktning hos en af lärarna vid akademien, och så började genast öfverläggningarna om festen, i hvilka äfven ett par unga damer och en herre af slägten deltogo. Och när man ändtligen efter många om och men kommit till full klarhet och öfverensstämmelse om hur den på bästa sätt skulle firas, bjöd jag farväl, sedan man bedt mig komma tidigt på festdagen för att öfverse arrangementerna.

Gästerna skulle komma såsom objudna — af en händelse, då kamrern vid tretiden kom från sitt arbetsrum.

Kamrerskan följde mig ut i tamburen, öppnade sjelf för mig, och ännu sedan jag kommit ett godt stycke i trappan, hörde jag hennes vänliga stämma: »hjertligt välkommen om fredag! Men för all del, *utan frack*!»

Jag kände en kall kåre genomfara mig, och då jag

vände mig om, tycktes den annars så älskvärda kamrerskan, der hon stod i tamburdörren, snarast lik ängeln med det bart huggande svärdet vid paradisets port! — Jag mera rusade än gick vägen fram, utan att se det glada vimlet på gatorna. — *Utan frack!* Ljöd det beständigt i mina öron. Med svindlande fart gick det mina fem trappor uppför, och sedan jag slängt af mig olycksplagget och kastat mig på den rankiga soffan i min torftiga kammare, hvilken aldrig förefallit mig så bristfällig som nu, ville jag taga ihop med min notskrifning, men texten till mina noter blef alltid de fatala orden, som ännu beständigt ljödo i mina öron: — »för all del, *utan frack!*»

Poesi och prosa.

Hon. Hvilken härlig Julidag!

Han. Den 1:sta? Då hyran skall betalas. Fy tusan!

Vid en landtjunkares femtiårs-jubileum.*

ag tog en pris och började fundera,
hvad står väl på, då nu budkaflen går?
Månn' Östorps Herre vill sig ruinera?
Omöjligt! Nej, han fyller **femti år.**

Sitt halfva sekel nu till punkt och pricka
han känner, kan berätta månget drag,
som kommer trumpenheten sjelf att spricka
af skratt, när samladt blir ett festligt lag.

I rikshushållarn Karl den XI:tes bygder
hans skolgångs- och hans djekne-ålder log,
han Markall mins med gamla skolans dygder,
som eld på pipan jemt med flinta slog.

*** Ehuru delvis af enskild natur, har detta poem helt visst för många stort intresse, såsom målande dels Upsalalifvet, dels lifvet på landsbygden.**

Och odygd mins han hos hans son, den glade,
*som gåsmarsch efter Åkervall * fört an*
och se'n för »Göken» glada visor hade,
men nu författar lätt för operan.

När vi som gamla noga efterräkne,
vi tycka minnet friskast återge
den tid, man gick i skolan och var djekne,
fast Upsala var roligast kanske.

*Nationens ** soaréer, hur burleska,*
med åtta kannor punsch och »svagis» till!
Det var ej godt att med examen fjeska:
man ville hålla hop, som ungdom vill.

Det skrala golfvet nära var att ramla,
när utan damer landsmän höllo bal.
Observatorium, förstås det gamla,
teater blef för Holbergs personal.

Montanus *gafs af Dietrichson med snille,*
pedantiskt löjlig var hans lärda min;
och Faster Åberg, nu jurist, var Nille,
och Jeppe uppå Berget var Dalin.

Tableaux Vivants man gaf med ringa medel:
med en buteljhög Ninives ruin,

---

* Gammal lärare i Strengnäs.
** Södermanlands och Nerikes nation.

derofvan, iklädd någon skral persedel,
satt Jeremias, mera lik ett svin. *

Bondbröllop sågs med prosten och prostinnan:
den förres digra **corpus** *gaf Uddén.*
En käringaktig landsman ** *gaf grefvinnan,*
och Walmstedt spelte bonde på vår scen.

Men märkligast af allt var hornmusiken,
en sådan egde endast vår nation,
En vän, som bor i fjerran Vesterns riken,
var direktör och gaf orkestern ton:

På melodier ifrån positivet
oqvädinsord försmädligt »Göken» qvad.
Hvad qvicka bilder ur Upsalalifvet,
hvad skratt, hvad bravorop för hvarje rad!

Kom med sitt **måste** *så imperativet,*
i elfte timmen, och examen bjöd.
Då läste man, som om det gälde lifvet,
och brände ljus om natten i sin nöd.

»Släck ljuset ut!» då skreko juvenaler,
som efter midnatt hemåt månde gå,

---

* Undertecknad.
** Undertecknad.

Men Bergfalk, Boström stodo, som schakaler,
för fantasiens blick med sitt »läs på!»

Du tog med fart och heder kameralen,
dess slut blef ett hejdundrande kalas.
Från bröderna till rikskollegiisalen
*du drog med Boggianos * galeas.*

Som extra skref du in dig uti verken,
en president höll ett högtidligt tal.
Du lyste och försvann. Af gamla märken
du dömde, att aflöningen var skral.

Din längtan stod åt prisade bergslagen,
för titlarna och sportler tjente du.
Der lefde du för glädjen och behagen,
som bergsbor säkert ha för sed ännu.

En länsman om så mycket med får vara,
det sägs, du ex officio var med
och assisterade, när ur en snara
man nedskar en, som hängt sig i ett träd.

Beväpnad reste du på uppbördsfärder
i åratal **qva** *häradskrifvare.*
Festmiddag, hvar du uppbar kronans gärder,
du fick hos klerk, patron, gästgifvare.

---

* **Ångbåtskommissionär i Upsala.**

Hvar vår din irrfärd å embetets vägnar
med glada känslor så du företog.
Den rörlighet, som än så väl dig egnar,
du på den Eriksgatan lärde nog,

Tog så du vid på godset, som du ärfde,
tillika med din slägt invid Kungsör.
Der var det, de talanger du förvärfde,
om hvilka ofta nu man ryktet hör.

Du medtog hit förtjenster, som bepröfvats,
och tunga mödor hvilat här på dig.
Den verksamhet, som här af dig har öfvats,
försmår beröm, den talar sjelf för sig.

Hvad brandstodsbråk har tarfvat här din ledning!
Det kostat dagens ro och nattligt vak.
Taxeringen, bevillningens beredning
du nästan gjort dig till en samvetssak.

Du protegerar starkt vår modernäring,
ej under då, du är protektionist!
I dag din protektion ger fri förtäring,
och det kannstöperiet är ej trist.

Din **stenpassion** *är känd. Du bygger brunnar,*
och dina murar vackert hvälfda stå.
Så skriftens ord ditt arbete förkunnar,
att stenen **tala** *kan till slut också.*

*Du mångerfarne kommit dig »**i smöret**».*
Men så är ock salongen — mejeri.
Ur ladugården Du hvart år på öret
tar 1000 kronor. Är det trolleri?

Du gerna skyddar vandrareidrotten.
*Som Vestmanlands **apostel** ser du ut,*
när med din nattsäck, proppad full i botten,
du närmar dig Stigtomtavägens slut.

Smed-, snickare- och skräddareboställe
till gården återgår i sinom tid.
Hvad du befaller, då som lag der gälle,
och prisad varde du kring slätten vid.

Från Rudensköldska tiden du en väska
har qvar, för onda anslag enkom sydd.
Men vill du slägtskap med ett snille äska,
*sträck då din sköld för **Almqvist** * ut till skydd.*

Din näsduk gerna ut ur fickan sticker:
det är ju gammaldags och elegant.
Hell, gamle sprätthök! Sanningen i smicker
jag aldrig sockrar in. Hvart ord är sant.

Timon Eremita.

---

* Slägt med jubilaren.

Okunnig jägare.

— Välkommen ut, hr baron, för att jaga.

— Ack, min fru, hvad jag älskar er!

— Ursäkta, ni tycks inte ha reda på hvad som är fridlyst eller ej . . .

En slagtare, som gör väsen af sig.

 »Snällposten» 1852 stod följande dödsannons:

»Förre slagtaremästaren Anders Lundqvist afled i Lund den 13 Maj kl. 3 på morgonen uti sitt 41 års ålder, sörjd af maka och barn, hvilket enligt den aflidnes förordnande på detta sätt slägtingar och vänner tillkännagifves. Sv. Ps. B. N:o 173, v. 7.»

Men nu hände sig ej bättre än att nämde slagtare lefde och blef ytterst förgrymmad att sålunda, genom »Snällpostens» försorg, blifva i förtid afdagatagen.

Tidningen afger några nummer derefter en förklaring, hvari säges:

»Snällposten har i dessa dagar fått sin första tryckfrihetsprocess i ett rätt eget mål. Förliden vecka hände det nämligen att bland annonser, som skulle intagas, blef med något bud från Lund äfven inlemnad en dödsfallsannons, hvari meddelas, att förre slagtaremästaren Lundqvist aflidit i Lund, och var efter bruket en vers ur psalmboken citerad. Annonsen blef rigtigt införd förliden lördag. Imellertid kom till Snällpostens utgifvare några dagar derefter en person, som tillkännagaf sig vara förre slagtaremästaren Lundqvist samt förklarade att han alls icke var död, hvarjemte hr L. yttrade missnöje öfver den

psalmvers, som var antydd. Man såg efter i tidningen och det befans vara n:o 173, v. 7 i Sv. Psalmboken. Denna psalm hörde till afdelningen om »Bättringens nödvändighet». Hr Lundqvist förklarade derjemte, att han med anledning af detta ämnade instämma »Snällpostens» utgifvare, hvilket äfven har skett, och få vi således snart nog en jury, som kommer att yttra sig om brott är begånget mot 3:dje paragrafen, 3:dje och 12:te momenten Tryckfrihetsförordningen. Hvem som insändt annonsen är oss obekant, redaktionen mottager nästan hvarje vecka dödsannonser, som vanligen insändas utan att bref åtfölja, och ett lika förhållande är med de flesta redaktioner inom landet, så att hittills hafva vi icke i detta fall ansett kontroll behöflig. Möjligen torde det varit någon mot hr Lundqvist mindre välsinnad, som företagit sig detta något väl grofva raljeri.»

Slår man nu upp Psalmboken, så finner man att sagda psalm är författad af Joh. Olof Wallin och den påpekade 7:de versen lyder så:

»Jag syndat har mot dina bud,
Förlåt mig det, och lär mig Gud
Deröfver hjertligt sörja.
På min missgerning mer ej tänk,
För Jesu skull mig krafter skänk,
Ett bättre lif att börja,
Och så din nåd
I råd och dåd
I lif och död förspörja!»

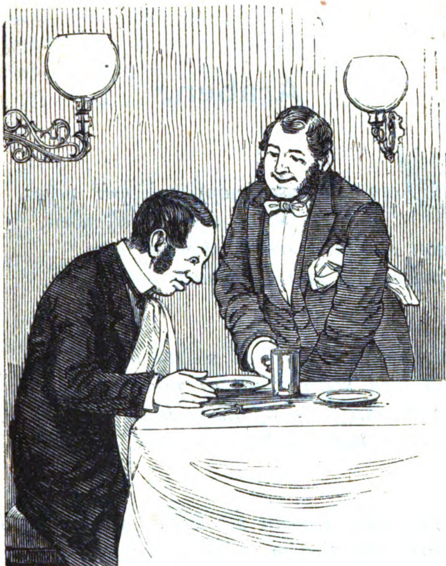
Målet förekom i Maj vid rådhusrätten i Malmö och jury valdes, hvilken slutligen frikände tidningens utgifvare, men dömde slagtaren Lundqvist derimot till böter för otillbörligt skrifsätt. Slagtaren hade i sin ilska vändt

sig till den originelle Maur. Leon. Liberg († 1854) *, som skref stämningen, hvilken lär varit högst löjlig. »Snällpostens» utgifvare vid denna tid var den som utmärkt stilist erkände magister Bernhard Cronholm.

E—d.

* Om nämde Liberg ha Karl Warburg, Axel Krook samt senast Birger Schöldström ordat.

Pristagare.

— Den här biffsteken ser dålig ut.
— Omöjligt. Den har ju fått högsta priset.
— Hvar då?
— På matsedeln.

Araben.*

Som två rosenknoppar läppar mysa,
tänders perlor som af elfenben,
ögon som två svarta stjernor lysa,
kinders hy som morgonrodnans sken.

Ögonbrynen som två svarta bågar
och med koger, fullt af pilar i,
ur de långa ögonfransar lågar
hjertats tårbestänkta svärmeri.

Fritt från hjessan ses kring midjan svalla,
svart som korpen, hårets rika krans,
och i lockar, som kring skuldran falla,
ambradoft, den finaste som fans.

*** Från en bekant gammal sångare, känd äfven som stor vän af hästen, både i lefvande och slagtadt tillstånd, ha vi mottagit detta poem, med anhållan om dess införande i Nissekalendern.** ***Red.***

Och den fulla, höga barmens vågor
som en halfsöfd, vindstill dyning gå,
och när hjertat tärs af kärleks lågor,
ljuft på den till sömns att vaggas då!

Slank om lifvet som en blomstervidja,
smärt hon lik en rosenstängel är,
men der nedom hennes veka midja
hvilken fullhet hennes höfter klär.

Och de höfters fullhet mig berusar,
vaggande som gåsen hennes gång *.
Flod af eld i mina ådror brusar,
längtans pina blifver mig för lång.

Kom mitt ädla sto, du blixtens syster,
kom och bär mig till min flickas tält!
Kom du, som en stormvind snabb och yster,
flyg du spårlöst öfver öknens fält!

Du med mig har delat fröjd och fara,
delat med dig jag mitt sista bröd,
vän mot mig som du kan ingen vara,
du mig trogen är i lif och död.

---

* Österlänningen anser rikt, svart, af vällukter doftande hår, små tänder, liten mun, hög barm, slank, smärt midja, men de *fullaste* höfter samt en *gång vaggande som gåsens* som höjden af skönhet.

Not af förf.

Flyg, ty hjertat utaf trånad brinner,
munnen törstar efter kyssars glöd,
flyg så, att du fram till midnatt hinner
solen nyss sjönk ned så ljuslett röd.

Och det ädla sto't hans anlet slickar,
och hans bröst hon gnider hufvud mot,
mild och ljuf hon som gazellen blickar,
skrapar sanden upp med vindlätt fot.

Smekande dess silfverhvita bringa
kastar han sig uti sadeln opp,
snabb som tanken längtar han att springa,
störtar fram uti bevingadt lopp.

Hon, en blixt, med framsträckt hufvud spränger
fram, det gäller ju hans kärleks fest,
och hon högt i bågform svansen svänger,
gläds att sjelf bli vackra flickans gäst.

På »maskis».

— Ni ska' friska upp er och bjuda på något, min herre. Lifvet är så kort.

— Åh, jag tycker kjortlarna ä' inte långa, de heller.

En spökhistoria.

Uppteckad af *J. L.*

— Går du här och spökar? — utbrast jag öfverraskad, då jag en dag i somras mötte vännen Per K. i Drottningholmsparken i stället för att i andanom se honom ansa den kära »Pupillen», såsom han kallade sin å »Östersjöns öga» belägna landtegendom.

— För Guds skull, tyst! — bad han, hvad jag tyckte en smula orolig.

— Huru? Du skulle verkligen . . . Men det är inte möjligt.

— Som du ser, är jag här, men . . .

— Var lugn, jag skall ingenting förråda. Men *hvarför* rymde du? Hustru din var ju alltid en ängel . . .

En hemsk tanke hade gripit mig.

— Rymde? Ha ha ha . . . Jag menade ju bara att du skulle vara tyst med ordet *spöka*, ty, ser du, jag har verkligen varit med om spökeri en gång för många år sedan, och det höll på att kosta mig lifvet, och derför bär jag afsky för allt hvad spöka heter, — förklarade min vän med ett ansigtsuttryck, som jag inte visste om jag skulle räkna för allvarligt eller skämtsamt. Imel-

lertid var det nu min tur att skratta, både åt mitt misstag och åt hans yttrande. Vi satte oss. Mången gång är det en stor njutning att sitta. Inte så mycket då man hör stegen af sin Xantippa eller väntar en obetald skräddarräkning, ty då sitter man »som på nålar», utan fastmer då man som pojke får sitta i skolan och sofva och sedermera hos en Hebe och tentera — eller i en trädgårdssoffa och höra spökhistorier; jag visste, att en sådan nu skulle komma.

— Ser du, — fortfor också min alltid språksamme och gemytlige vän, i det han tog sig en »generalpris» och sträckte ut sig i hela sin längd, d. v. s. något öfver fem fot, — jag har alltid varit kär i lifvet, och derför vet heller ingen lefvande varelse mer än jag hur det gick till eller hvem spöket var. Du ser nyfiken ut. Nå, jag kan väl tala om det för dig, som jag vet vara tystlåten. Och för resten är det inte så farligt nu, sedan det sista af »ögonvitnena» gått all verldens väg . . . Eljes kan man lätt vålla sitt eget förderf genom att i otid reta andra. Gaf t. ex. inte Lars nämdeman der hemma jäntan sin åt drängen i stället för åt länsmansskrifvaren, derför att denne senare vågade göra invändningar mot påståendet, att den hvita skepnaden sväfvat i luften, och skogvaktaren, hvars brorson varit med och sett det ohyggliga spöket eller trollet — hvilket det nu var — blef ju vid ett tillfälle så uppbragt på en »tviflare» — en, som kommit hem från Amerika — att han trollade fyra tänder ur mun på honom och strax derefter utdömde och brände upp fem kärnfriska granar för att släcka sin harm, så nog hade jag råkat vackert ut, om jag tagit mig för att plocka sönder den vackra spöksagan, innan dess diktare ännu fått sin mausolé. Puuh, så varmt! Nå, redan som elfvaårig pys, d. v. s. för tre

decennier sedan, hörde jag henne förtäljas i min hemtrakt, dock icke som en vacker saga, utan som en ohygglig spökhistoria, hvilken försatte hela befolkningen i bäfvan.

Visserligen spände inte gamle Hane på sig huggaren af rädsla, då han gick ut om qvällarna, men det var så bra att ha stål med sig när troll och sattyg grasserade i skogen; och detsamma tyckte en hvar, som hört omtalas hvad som tilldrog sig den der höstqvällen, då de fem bönderna kommo från staden och skulle passera skogen i närheten af mitt föräldrahem. Alla fem hade de ju tydligt sett en hvit skepnad, som sväfvade fram, än en aln, än en famn öfver marken och försvann bakom en tufva. Man hade naturligtvis blifvit en smula häpen att börja med, men sedan man hemtat sig igen, beslöt man att ta reda på hvad det kunde vara, och närmade sig derför försigtigt tufvan. Skepnaden visade sig ånyo, sväfvade bort och försvann för andra gången. Åter närmade man sig, åter dök skepnaden upp för att kort derpå försvinna. Man hade nu klart för sig, att man ej sett miste, utan att det verkligen var något, men *hvad* det var, kunde man omöjligen utgrunda. Och hvad skulle dessutom denna syn *betyda?* Somliga trodde, att det var ett »krigstecken», andra påstodo, att det följande år skulle bli hungersnöd eller pest i landet o. s. v., ett var man dock ense om: att man borde skjuta på illtyget, om det ånyo visade sig, det kunde ju också hända att det var bara en vanlig lyktgubbe, och en sådan borde inte bli svår att knäppa. Hölls så »krigsråd» och beslöts, att man skulle anskaffa en bössa och ladda med småstenar, som ej fingo vidröras med blotta händerna, och under det man laddade skulle »Fader vår» läsas. Sagdt och gjordt. Bössan anlände, men när skepnaden strax derefter visade sig på toppen af en buske, ville ingen skjuta, emedan ... emedan man

kanske glömt något ord då man läste. Men till slut åtog sig dock en oförvägen torpare, sedan han »för säkerhets skull» som hastigast rabblat upp »Gud, som hafver barnen kär» och ett par bordsböner, att »salta på»; men denna dumdristighet fick han djupt ångra, ty då skottet small, erhöll han en så bastant »örfil» att han stöp till mark som en slagtoxe och hörde efter den betan endast på ena örat, om någon förtalade »spökskytten». Det var ju klart, att man begaf sig bort, när man såg huru illa det gick skytten och att ingenting bet på skepnaden, som fräck nog ännu satt qvar och hånlog och rullade med ögonen rigtigt afgrundslikt.

Här gjorde min vän en paus och upptog på nytt sin dosa.

Jag nekar inte till, att jag kände mig smått intresserad, men ofattligt för mig var, hur min vän kunnat råka i lifsfara vid det der tillfället, och det sade jag honom. Han endast plirade på mig skalkaktigt och återtog:

— Samma ovanligt qvalmiga qväll, innan skepnaden ännu varit synlig, kom min något äldre bror in i kammaren, der jag redan låg och halfsof, och sade, att om jag ville se en lysmask, skulle jag skynda mig till »stora eken» vid skogsbrynet. Som jag i maskväg dittills sett knappast annat än metmaskar och dessutom längtat ofantligt att få göra närmare bekantskap med något af dessa djur, vid hvars romantiska sken vår store Linné enligt Topelius ibland läste sina bref — stackars karl, som inte egde en ärlig fotogénlampa! — rusade jag inte så litet nyfiken upp ur bädden direkte i mina mörka benkläder och sprang hufvudstupa till skogs — tack vare värmen, behöfde jag hvarken rock eller väst på kroppen.

Kommen ungefär ett bösshåll bort, hörde jag röster på afstånd; nästa ögonblick syntes folk. Att skynda hem

igen utan att bli upptäckt, gick gerna inte för sig, det ansåg jag, och derför sprang jag i stället in i mörka skogen, hvarest jag gömde mig bakom en tufva. Men som den ena upptäcktsfärden oftast föder den andra, skulle man naturligtvis snart varsna det der hvita föremålet och försigtigt komma efter. Hvad skulle jag nu företaga? Att stiga fram och göra les honneurs i blotta linnet inför denna visserligen icke i mörkret så lysande samling kunde nog anses klassiskt, men också betraktas som en modegalenskap, och derför föredrog jag att följa den gamla regeln: *in dubio non est agendum* — jag låg stilla der jag låg. Men då jag fann, att man icke tänkte uppgifva försöket att få reda på den der mystiska uppenbarelsen, beslöt jag att draga mig längre in i skogen.

Aldrig förr hade jag varit så lätt på foten eller gjort så lyckade kaprioler, och sant är väl äfven att jag mera sväfvade än sprang bland ris och stubbar. Så förföljdes jag från tufva till tufva, ehuru man alltid med erkännansvärd försigtighet stannade på lämpligt afstånd från den punkt der jag försvunnit.

Jag låg just gömd bakom en buske då jag hörde en af bönderna föreslå, att man skulle låna en bössa hos rättarens intill.

Inte nekar jag till, att det för mig alltid varit ett oskattbart nöje att se min bror höja sin gamla flintlåspistol och bjuda någon hygglig ekorre på en portion ärter, men säger jag, att jag inte nu hellre önskat se alla slags skott serverade på tallrick, om också af utskottsporslin, så gör jag mig skyldig till en ful osanning; med ett ord: jag hade rakt inte lust att så der utan vidare låta skjuta mig. Men huru skulle jag undgå ett sådant öde? Inte ett ögonblick kunde jag fundera på den lika vanärande som eljes säkra utvägen att springa fram och begära

pardon, ty så snart man sett skymten af det hvita, skulle skottet tvifvelsutan brunnit af. På den tiden visste jag föga, hvad som menades med att ha hjertat »på rätta stället», men ännu i dag är jag öfvertygad om att vid detta tillfälle satt det i halsgropen, efter som jag heller inte kunde få fram ett ord eller skrika. Jag såg alltså ingen utväg till räddning: snart skulle jag dö. Det prasslade nu temligen nära mig, jag väntade hvart ögonblick att man skulle få sigte på min nattdrägt och skjuta. Då fick jag i sista ögonblicket en idé, en vild, förtviflans idé . . . Kan du gissa, hvad jag gjorde? Jag begick något kanhända opassande . . . Hvad gör man inte i dödsångesten! Jag gjorde en dygd af nödvändigheten och drog af mig skjortan, och denna placerade jag skyndsamt och skickligt öfverst å busken som en skottafla, hvarefter jag lade mig så godt som »barfota till hjessan» raklång på marken, väl vetande att man ingenting annat gaf akt på än det hvita plagget å busken. Och när så skottet aflossats, och mina förföljare insvepts i krutrök, tänkte jag smyga mig i väg. Men då skottet strax derpå brann af, tumlade skytten öfveända, och innan röken ännu hunnit skingra sig, voro karlarna borta. Ännu ett par minuter hörde jag skyttens halfqväfda jämmer, derefter blef allt tyst. Man hade naturligtvis laddat vårdslöst. Imellertid var jag räddad.

Litet derefter var det jag sjelf, som skuttade i väg hem, fast besluten att ingenting yppa om äfventyret och att aldrig vidare söka lysmaskar annat än vid dagsljus.

Då min mor följande morgon frågade, hvarifrån de många små hålen å skjortan förskrefvo sig, hade jag ingenting annat att svara än att jag, tillfölje af den rådande värmen, måst göra några små »luftventiler» för att inte qväfvas, hvarpå hon i moderlig välvilja gaf mig det hugne-

samma löftet, att om jag en gång till begagnade samma utväg (för värmen), skulle jag erhålla extra svalka med tillhjelp af en dugtig karbas.

Detta är enda gången jag spökat. Och nu förstår du, hvarför jag ogerna vill höra talas om slikt; men jag tror min själ det nu börjar spöka i strupen på mig — vi måste gå och ha oss litet kaffe med »tillbehör» — och sedan skall jag tala om, hvarför jag måste resa hit, och mycket annat skall du också få veta, — slutade min vän och slog mig på knät, så jag hoppade högt i luften.

Slagfärdig witzare.

— Kan du tänka dig, jag mötte Axel i trappan. När jag frågade, hur det var med dig, svarade han: »hon har fått slag». Jag höll på att dö i förskräckelsen. »Lugna dig», sade han genast, »det är inte så farligt, det är bara på venstra sidan». Och det kallar du bara! — »Jag menar bara på ena sidan af klädningen.»

Spetsigt.

Han (ironiskt). En ganska angenäm barnbal.
Hon. Nå, det gläder mig, att ni blifvit barn på nytt.

Seuerling och hans »comoedie-troupp».

(Ett blad ur svenska landsortsteaterns historia.)

Af *Förf:n till »Förbiskym'ande skuggor»*.

Det är nu i höst 150 år sedan den Kongl. svenska skådeplatsen för allmänhet slog upp sina portar och inbjöd Stockholms publik att i Bollhuset taga kännedom om hvad den unga inhemska konsten kunde åstadkomma i diktning och framställning.

Frön från denna skådeplats spredo sig äfven utom hufvudstaden och uppväxte till ett träd, i hvars privilegierade hägn blomstrade den märkvärdigaste teatertrupp, som under senare hälften af förra århundradet och första årtiondet af detta uppenbarade sig i svenska landsorten och i Finland.

* * *

I Riksarkivet förvaras en till konung Gustaf III d. 28/6 1774 inlemnad skrift, hvari enkan *Katarina Sofia*

Bergholtz, f. Murman, med åberopande af det k. privilegium, hennes man, i lifstiden aktören vid k. svenska teatern *Johan Bergholtz*, samt dennes kamrat, aktören *Peter Lindahl*, d. $^{20}/_{5}$ 1754 erhållit att i landsorten uppföra skådespel, protesterade mot Lindahls anhållan att få detta privilegium förnyadt för sig och sina barn. Lindahl hade, upplyses det, då i 6 års tid låtit sin måg *Seuerling* begagna sig af det nämda privilegiet. Skulle dock privilegiet förnyas, yrkades det, att Seuerling, som egde »en vacker landtegendom» och sålunda var i goda omständigheter, skulle för det sammas begagnande årligen betala en viss afgift till Bergholtz' enka och barn.

Som Lindahls privilegium redan den $^{7}/_{6}$ samma år af K. m:t förnyats, ledde enkan Bergholtz' protest och anhållan till ingen åtgärd.

* * *

Det är om teaterdirektör Seuerling man har de flerfaldiga gånger i tryck upprepade anekdoterna: t. ex. huru han i skådespelet »Verldenes skapelse» inkom som Gud fader (kostymerad i nattmössa och brokig nattrock!) och ropade på den första menniskan: »Atham», och då »Atham» icke rörde sig, fortsatte: »Atham, tu ferbannete mensch, her tu icke, att kut fater roper tick!»; huru han, i samma pjes och samma roll, skapade tulpaner och nejlikor på Paradisets mark (d. v. s. det med hål genomborrade teatergolfvet) med orden: »her schkall tet plife en tulipan, men der schkall tet ta mej tosen plife en nejlick!»; huru han, då han 1759 (?) i Linköping spelade Sigurd Sven i Olof von Dalins »Brynhilda», öppnade tragedien så här:

Min Atle, er tet tu? Ach, er' et? Fare lof, att jak dock har en fän —

(*Afsides och med en arg blick åt kulisserna:* ta aff ljusen, tu sakramentskede ljusputsere!)

— uti Brinhildes hof!

*   *
*

En författare med erkänd auktoritet i svensk teaterhistoria, signaturen Erik Lund, har i en uppsats i tidskriften »Nu» 1875 sökt dela Seuerling i två personer, far och son. Någon hemul härför har dock icke framstälts, och med all aktning i öfrigt åt den nämda auktoriteten taga vi oss friheten att anse teaterdirektören Seuerling vara, liksom en viss republik, *un et indivisible.*

Huruvida *Karl Gottfried Seuerling*, född i Sachsen 1728 *, var af teaterslägt, veta vi ej. Enligt uppgift i officiel handling var han vid sin ankomst till Sverige *chirurgiæ studiosus.* När och huru han kom att blifva teaterdirektör, veta vi ej heller. Erik Lund citerar en tysk uppgift, att »unter Anführung eines gewisses Seuerlings trieben ein halb Dutzend deutscher Stocknarren, die ihr Vaterland ausgespieen hatte, in den Prowinzen um und gaukelte einen Wust von Platitüden». Var sällskapet således först tyskt, och ej af bästa qvalitet, blef det dock snart utspädt med svenska medlemmar.

Vi satte ett frågetecken här ofvan vid årtalet 1759. Anekdoten dervid om Seuerling finnes nämligen första gången i tryck berättad af D. G. Björn i en 1791 utgifven teaterkalender, men *utan* att uppgift på vare sig person, årtal eller ort lemnas. Det är först Lorenzo Hammarsköld, som — på hvad grund uppgifver han ej

---

* Enligt författaren benäget lemnad uppgift af notarien Johan Flodmark.

— *1821* nämner Seuerling och preciserar »Linköping 1759». Allra första gången man i samtida tryck finner namnet Seuerling är 1760, då i »Götheborgska Magazinet» läses:

Nästa måndag (d. 13/10) kommer en Comödie, kallad »Festin de Pierre», att spelas här i staden uti ett under Qvarnberget vid Artillerigården beläget hus. Denna härlighet krönes med ett efterspel af Arlequin, som föreställer den nymodige barberaren. Hvad nöjet kostar och duger til, jämte sjelfva tiden, vet ingen, om icke hufvudmannen för bandet, som kallar sig Seuerling.

Med ledning af annonser och korta tillkännagifvanden i landsortstidningar kan man temligen i kronologisk ordning följa Seuerlings färd inom Sveriges landamären. År 1762 spelar han i Norrköping, 1765 i Göteborg; Okt. 1769—Jan. 1770 uppträder han i Karlskrona med en »Swite bestående af 10 personer med Man och Fruentimmer», och derifrån begifver han sig till Kalmar; vintern 1774—75 är han i Göteborg, der han bl. a. på Gustaf III:s födelsedag, 24/1, uppför en af hans svärfader, Peter Lindahl, för tillfället författad prolog »i vers och sång samt med vackra deviser och sinnebilder illuminerad»; hösten 1775 är han i Ystad och Karlskrona, hvilken senare stad han äfven följande året besöker; 1777 gästas ånyo Göteborg.

Genom kongl. bref af den 15/9 1778 fick Seuerling af Gustaf III ett mycket vigtigt medgifvande, nämligen att *under lästerminen i Lund* få uppföra »svenska skådespel och lärorika comedier, som innehålla mycken moral och nytta». Vilkoret var, att skådespelen ej begynte förr än studietimmarna slutat. Akademiska konsistoriet beslöt, att originalresolutionen skulle uppvisas för rektor — så otrolig tyckte konsistoriet saken vara.* Derefter spelade S. i Malmö, der den vackra

* Elof Tegnérs och Weibulls »Lunds universitets historia» I: 290.

och rymliga Knutssalen uppläts för honom. Han hade nu på sin repertoar flere svenska originaler, såsom »Håkan Smulgråt», »Fru Rangsjuk», »Baron Sjelfklok och fröken Grannlaga», »Den lycklige bankruttören», »Jesper Hjernlös» m. fl. I Jönköping fans han i början af 1779, och derifrån skrefs d. $^{29}/_{1}$ till Göteborgsbladet Hvad nytt? Hvad nytt?, att d. 24 s. m. Seuerlingska sällskapet på dervarande teater till firande af Gustaf III:s födelsedag bjudit på en »illuminerad prologue» (förmodligen Lindahls) jemte ett från engelskan öfversatt skådespel: »Den rättvise regenten». Vidare berättas, hurusom d. 26 spelats operan »Azor och Zemira», »då vederbörande herrar af Hofrättsstaten täktes uppföra den vackra Musiquen därtil». Samma dag brefvet skrefs, d. 29, skulle uppföras tragedien »Iphigenie», med chorer, »hvaruti lilla Mamsel Seuerling, som spelar med en förträffelig gras sin role, är hufvudpersonen». I förbigående sagdt, må nämnas, att Iphigenies redan då offentligen med beröm nämda framställarinna var — 10 år gammal. »Detta sällskap — heter det till sist i brefvet — som har all möda ospard att göra sine Åskådare nöge, vinner här å orten almänt bifall».

Då truppen 1782 i Norrköping spelade å den då nya Egge'ska teatern, delades lagrarna af dotter och moder. M:ll Seuerling spelade Zayra »med allas aplause» och fru Seuerling (född Margaretha Lindahl) utförde Julias roll i »Romeo och Julia» på ett sätt, som inspirerade en Norrköpingspoet att till Kellgrens Stockholmspost insända en versifierad hyllning »till directeurskan fru Seuerling då hon spelte Julias rol»:

Hvem kan mer lyckligt skildra af
en sorg, som hjertat ömmast sårar,

förlust, som icke dränks med tårar,
men återköps med död och graf?

Jag förr, af ömma känslor rörd,
natur och konst i sorgspel funnit,
men aldrig förr så ögat runnit
och själen blifvit så förförd.

Min fru! Det fordras ömma slag,
en lycklig skald, en bättre luta,
om er förtjenst sin lön kan njuta,
en allmänhet och icke jag.

Det har ock skett: ni är belönt,
vår allmänhet syns ge er ära,
och innan Muser offer bära,
så har Olympen er bekrönt.

Till Finland kom Seuerling 1786. Det berättas, att då han kommit till Åbo han haft en så fåtalig trupp med sig att då han skulle uppföra »Jeppe på berget» hade han ingen att spela Nillas roll. Men »för en teaterdirektör är ingenting omöjligt»: han lät utsåga ett bräde i form af en käringfigur och försedde den med en rörlig träarm hållande en karbas i handen. Detta beläte placerades nu på scenen, och när Seuerling, som sjelf spelade Jeppe, ryckte på ett snöre, satt i förbindelse med träarmen, kom denna i häftig rörelse och daskade karbasen mot Jeppes rygg, allt under det S. än grälade som Nilla, än jämrade sig som Jeppe. Anmärkas bör dock, att denna historia äfven hör till sägnernas antal och först ungefär 80 år sedan den skulle passerat omtalats i tryck.

Följande året, 1787, fick Seuerling den äran att spela inför konung Gustaf III, n. b. ej personligen, utan in effigie. För att fira konungens återkomst från Dan-

mark nämnda år uppfördes d. $^{13}/_{12}$ å Haga inför h. m:t af Kongl. teaterns elever ett tillfällighetsskämt, kalladt »Några mil från Stockholm».* Bland de uppträdande var äfven »teaterdirektören Seuerling», hvilken (spelad af den då 15-årige Lars Hjortsberg) i stycket uppträdde som en slags marktschrejer, visade skuggspel och »andar» samt bröt på den förskräckligaste äppeltyska. »Är jag lik Seuerling med den här peruken?», frågar S:s framställare. »Ja — svaras det — som två bär; alldeles som han så' ut i fjol, då han spelte Gud fader på Christinehamns markne'.»

I Falun finna vi Seuerling hösten 1788. Hans sällskap uppgifves då fullständigt: han sjelf med dotter och son, acteurerne Appelqvist med fru, Lindqvist och Edelman, actriserna Nyendahl, Nordström och Sundberg samt pigan Jacobina Nürenbach. Hela sällskapet bodde hos en ålderman Forslund. Bland här gifna pjeser märkas »Gustaf Vasa» — »bland alla Dragmatiska Arbeten som fins är utan gensägelse detta ett mästerstycke», heter det — samt ett särskildt i anledning af slaget vid Hogland författadt tillfällighetsstycke, hvari — säger Falu Veckoblad — »Fama spelades af m:ll Seuerling med utmärkt behag, liflighet och styrka». I nämnda Veckoblad d. $^{28}/_{8}$ läses ett utdrag ur detta tillfällighetsstycke, och som ett prof af hvad Seuerling i den vägen kunde bjuda på, meddela vi här:

Utdrag ur Gudarnes Glädje Sång.

Fama (nedstigande i en sky).

Aria:

Segrare har Norden saknat,
tills en *Carl* som åter vaknat,

* Finnes i Kongl. bibliotekets handskriftsamling. Författaren är okänd.

fäster lagren vid sitt svärd.
Hjeltens bragder på mig ropa;
måtte Svearne tilhopa
ge den högtid han är värd.

Efter Arians slut visade sig Hertig Carls Namn illumineradt, då *Bellona* tillika med *Mars* inträdde at få veta orsaken till *Famas* närvarande glädje, för hvilka Mademoiselle *Seuerling*, som hade Famas role, med utmärkt behag, liflighet och styrka gjorde följande berättelse:

Jofur antog en gång namn af *Oden* och regerade sjelf i Norden, ty han älskade dygd och mandom. Et agg har ifrån hans tider herrskat emellan *Svithjod* och *Gardarik*, ty huru skulle frie och redlige män förlikas med trolöse slafvar? I alla åldrar var Scandien desse barbarers skräck, til dess i detta århundrade oenighet och afund störtade den store *Carl*. Norden förlorade sin Skydds Gud, och den Ryska magten uppsteg til en högd, som förfärade verlden. Den store *Gustaf* såg det, men han darrade icke. Han kände at han var Konung för et fritt folk, för en ättelägg af odödlige hjeltar. Up, sade han, mine barn! Nog länge hafve vi hvilat på våre fäders lagrar. Han sade det, och i blinken stod Han omringad med en här af kämpar, som i striden ej hafva något val emellan at segra eller dö. Näst Honom sjelf såg man ingen tapprare än dess Bror. Ja, sade Prinsen, jag vil öfvertyga verlden, det jag är en *Carl* och at jag förtjenar ega en *Gustaf* till Bror. Så drogo de i härnad. Åran och Gudarnes bifall ledsagade dem. Vid *Hoglandet* möttes Prinsen af de Holmgårdske vikingarne. Trotsige af öfverlägsen styrka, medfödt högmod och en lång vane at segra, trodde de sig blott behöfva hota. Nej, sade Carl, vi äre hjeltar, och Gudarne gynna oss, ty vi äre rättvise. Han vinkade, och i blinken rusade död och eld utur hundrade dundrande canoners gap, likasom åskorne utur Jofurs hand, då jordens brott förtörnade honom. Segren nedsteg utur himlarne och utbredde sina silfverhvita vingar öfver Svithjods hjelte. Fienden kände, at han stridde med en Carl; han bäfvade. Vi vilje fly, sade han. Och flydde förföljd af vikingarne på Atland, som togo rof, til lön för sin tapperhet, och fångar, som inför Gustaf skulle vittna, det hjeltar ännu funnes i Norden. Gudar! eder nåd och rätt-

visa måste gilla et folk, som med storverk öpnar sig väg til äran och sine fäders odödlighet.

Aria:

Stolt och orörd hjelten står
där de vilde stridsrop höras;
men hans hjerta kan dock röras
af den tacksamhet han får.
Segra, segra blir hans vana,
äran blir hans enda lön.
Öpnad är hans stora bana
med odödligt hjelterön.

Prologuen slöts med följande chorus af Mars, Bellona och Mercurius:

Äran länge i fridens famn
sedt desse hjeltars ättlingar hvila.
Up! se hon bjuder er lagrar och namn,
och segren med eder vil ila.
Kännen er frihet, ert fädernesland;
Gudars arm vil bägge försvara.
Folk! med dem du förenadt bör vara
blott genom vördnad och kärlekens band.»

* * *

Seuerling hade tills början af 1790-talet skött sin ekonomi så väl, att han var egare af ett par landtegendomar samt tvåvåningsgården (med 11 rum) n:r 119 vid Stora gatan i Örebro. Denna stad var ock Seuerlings högqvarter och dess Hindersmessa i början af hvarje år fältet för hans högsta triumfer. Vid denna marknad 1793 befinnes han till sin kompanjon ha upptagit en af sina skådespelare J. P. Levenhagen, och att han följt med sin tid med hänsyn till repertoaren finner man af de pjeser, han

då i Örebro spelade: »Verldsföratt och ånger» af Kotzebue, »Maccabéerne», Wallenbergs »Susanna i Babylon», »Det straffade högmodet» m. fl. Teatern var för tillfället »i rådman Norstedts hus vid Stora torget», på vinden nämligen. »Medlemmarne af detta sällskap hafva härstädes förvärfvat sig namn af skicklige», heter det i Örebro Extra Marknads Tidningar.

Seuerling var nu gammal vorden och började lida af svår vattusot. I denna sjukdom afled han ock i Örebro d. $^{14}/_{5}$ 1795 i en ålder af 67 år och 2 månader.

Ännu några månader fortsatte Seuerlingska sällskapet under Levenhagens ledning att spela, men blef snart ett af den tidens flere offer för höga vederbörandes hat mot — Marseljäsen! Den $^{8}/_{10}$ 1795 uppträdde sällskapet å Egge'ska teatern i Norrköping. Programmet upptog den bekanta vådevillen »Tillfälle gör tjufven» samt »Enklingen» af D. G. Björn. Under en mellanakt uppstämde orkestern Marseljäsen. Den eldiga revolutionshymnen mottogs af salongen med applåder; men det blef ett mindre behagligt efterspel. En af de applåderande, komministersadjunkten H. O. Sundelius, blef af vederbörande missiverad till en af stiftets aflägsnaste skogsbygder, och Levenhagen sjelf förbjöds att spela. Naturligtvis följde härpå truppens upplösning.

* * *

Seuerling efterlemnade en vacker förmögenhet, men hur enkan rörde sig med sin arfvedel, fick hon efter några år göra cession; den $^{16}/_{6}$ 1801 skulle, enl. annons, egendomen i Örebro gå under klubban. Hon begaf sig nu, med sällskap, öfver till Finland, der hon under loppet af flere år spelade med Åbo som utgångspunkt. Till teater-

salong i denna stad begagnades en prof. Gadolin tillhörig större liderbyggnad vid Slottsgatan. Detta lider var två våningar högt. Öfre våningen var inredd till teater med ingång från gårdssidan. Uppgångstrappan, utanför sjelfva huset, var ihopslagen af helt enkla, ohyflade bräder och var ej ens öfverbyggd. Sittplatserna i salongen voro icke numrerade. Häraf kan man sluta till, huru ytterst enkelt och anspråkslöst allt var inredt. Å teatern funnos ej ens klädloger, utan de spelande måste kläda sig bak kulisserna eller i någon undangömd vrå. Nedra våningen af lidret begagnades till — slagtarhus och gafveln mot gatan till köttförsäljningsbod. I en i samma hus inrymd tobaksbod var biljettförsäljningen. Denna intima förening emellan teatern och slagtarhuset, blott genom ett tunt golf åtskilda, hade till följd, att oxarnes råmande och baggböleriet då spelade en stor roll å teatern och ofta åstadkommo tragikomiska uppträden.

En kort tid i början af krigsåret 1809 tycks fru Seuerlings trupp öfvertagits af skådespelarne C. H. Smedberg, C. Knopf och C. P. Wickbom,* hvilka, enligt annons, »h. höghet furst Bagration nådigst behagat gifva tillstånd att i Åbo inrätta teater». Sommaren 1810 äro teaterannonserna imellertid åter undertecknade: Margaretha Seuerling, directrice. År 1813 öfvertog C. G. Bonuvier finska teatern och fru Seuerling bosatte sig i Helsingfors, der hon afled den $^{26}/_{2}$ 1820.

* * *

Då vi här nedan meddela ett och annat om de medlemmar af Seuerlingska truppen — inbegripet Levenha-

* Om dessa tre se Dahlgrens Anteckningar.

gen'ska ledningen efter Seuerlings bortgång samt fru Seuerlings fortsättning — hvilka vi påträffat, förutskicka vi den anmärkningen, att deras tillvaro mestadels endast för oss uppenbarats genom spridda recettannonser i svenska och finska tidningar, i enstaka fåll ock genom någon offentlig handling, t. ex. rättegångsprotokoll och mantalsuppgifter. Hvad de flesta angår, måste de biografiska uppgifterna således blifva knapphändiga. Särskildt står man äfven här svarslös inför det så ofta förgäfves framstälda spörsmålet: hvart ta alla gamle landsortsaktörer vägen?

Hedersplatsen må intagas af Seuerlings svärfader, *Peter Lindahl.* Han var, såsom man af Dahlgrens »Anteckningar om Stockholms teatrar» finner, en af de första medlemmarna af 1737 års kongl. skådeplats och spelade med, då denna teater invigdes med Gyllenborgs »Den svenske sprätthöken». Innan han egnade sig åt teaterbanan, hade han varit kompani- eller mönsterskrifvare. Såsom skådespelare berömmes han af Ehrensvärd såsom »ett sällsynt ämne», i synnerhet vid utförandet af harlekinsroller, och en så framstående smakdomare som C. G. Tessin fälde om Lindahl det omdömet, att denne var en af de ypperste komiske skådespelare han sett. I Apelblads »Anonymi et Psevdonymi Sueciæ» heter det: »Peter Lindahl, som länge egnade sig åt skådespelarekonsten, utförde så sina roller, att han alltid framträdde på scenen under åskådarnes bifall och ingaf det hopp, att en gång de våra med öfning och uppmuntran skulle kunna åskådas på tiljan utan att förorsaka de kräsmagade äckel och i skämt och ordqvickhet täfla med de hitländande fransmännen». Förutom sitt skådespelareskap bedref han i Stockholm advokatyrket och var en tid i Göteborg etablerad som »kaffekokare», hvarjemte han var

en för sin tid mycket lyckad dramatisk författare. Af hans stycken hafva följande uppförts i Stockholm (åtskilliga af dem tvifvelsutan ock i landsorten): »Arlequins jägarekonst», »Frimurarne», »Ledsamhetens tempel», »Menlöshetens tempel», »Sanningens tempel», »Surbrunnsresan» (efter Holberg), »Syrinx eller den uti vass förvandlade vattennymfen» och »Den tankfulle», hvartill ock må räknas den här ofvan omtalade i Göteborg, 1775 uppförda prologen. År 1754 erhöll han, tillika med skådespelaren J. Bergholtz, det förut omtalade privilegiet att spela i landsorten, hvilket hans måg sedan använde. Att han 1775 vistades hos sin måg, framgår af den ofvan nämda prologens författande. Att han 7 år derefter var så, synes af Göteborgsbladet »Hvad nytt? Hvad nytt?» för d. 16/4 1782, hvarest bland anmälde resande märkes: »Acteuren vid Seuerlingska Comedie Trouppen Peter Lindahl från Wästergöthland, hos fru Simson på Drottningegatan». Apelblad vill veta, att Peter Lindahl i slutet af sin lefnad lemnat skådebanan och erhållit ett litet civilt embete vid flottans station i Karlskrona; »Erik Lund» uppgifver derimot — och, tyckes oss, med mera skäl — att Lindahl ändat sina dagar som medlem af mågens sällskap. Huru som helst, var han 1790 afliden. År 1742 hade han ingått giftermål med en Maria Fabritz.

Hösten 1769 och början af 1770, under vistandet i Karlskrona, tyckes hos Seuerling varit anstäld *Adolph Friedrich Neuman,* född i Stockholm 1745 och i början af 1770-talet engagerad vid Stenborgska sällskapet i hufvudstaden, då han bl. a. för Humlegårdsteatern skref ett 1773, på årsdagen af Gustaf III:s statskupp, uppfördt divertissement (tryckt).

»Acteuren vid Seuerlings Comœdie Troupp» *Jonas*

Daniel Beckman var 1770 mantalsskrifven i Stockholm och uppgifves då varit 38 år. Han var en tid skrifvare hos auditör C. Hanell, på sin tid bekant festtalare och poet. I association med Stenborgska teaterns förste komiker Jean Löfblad (dog af slag å sjelfva scenen i Humlegården en afton i Oktober 1774) m. fl. uppträdde Beckman under Hindersmessan i Örebro 1773.

Bland anmälde resande med Seuerling i Falun 1788 nämnas främst acteuren Appelqvist och dess fru. *Severin Appelqvist* hade 1790—91 öfvergått till fru Lovisa Simsons teatersällskap i Göteborg, för hvilket han tycks stått i spetsen hösten sist nämda år, hvarefter han återvände till Seuerling & Levenhagens trupp, der han ännu fans 1795; derefter försvinna spåren efter honom, åtminstone i tidningarnas annonsafdelning. Fru Margareta Appelqvist fans ännu qvar i Göteborg 1802, ehuru, som det förefaller, utan anställning. Till hennes förmån gaf A. Lundqvists sällskap i början af året en föreställning; i annonsen härom klagar fru A. öfver att hon »i lång tid saknat alt understöd til försörjande af 3 små barn».* På hösten samma år fick hon åter ett recett-spektakel, af det sällskap, som då under ledning af direktörsfyrväplingen Levenhagen—Åbergsson—Ambrosiani—Bautain uppträdde i rikets andra stad.

Vidare finna vi i Falun 1788 *Johan A. Lindqvist.* Hans namn är länge och nära förbundet med Göteborgs teaterhistoria. Från 1795 till i början af 1800 spelade han, med ett och annat afbrott i sist nämda stad och stod särskildt i spetsen för den fasta teater, som 1797—98 i Göteborg upprätthölls af ett aktiebolag. Härifrån begaf han

* En Johan Appelqvist var 1812 i Göteborg med J. A. Lindqvist, troligen en son till Leverin och Margaretha A.

sig 1800 till Norrköping, der han under pågående riksdag med thy åtföljande konungakröning väl trodde sig skola göra en god marknad. En särskild kröningsprolog var författad, men kunde ej gifvas. På offentlig förfrågan, om orsaken dertill, afgaf Lindqvist ett svar: i prologen erfordrades »en thron för Svea och en sky för Sällheten»; men »det gick ej an att ställa Sveas thron i fonden, så framt ej Sällheten, när den nedkom i sin sky, finge vända ryggen till Svea; ej heller kunde thronen ställas vid sidorna, om man icke tillät antingen gudar och gudinnor att bortskymma dem, som representerade de fyra riksstånden, eller tvertom; under taket på spektakelhuset vore omöjligt dölja den, som spelade Sällhetens roll; således, enär theatern vore för liten, kunde prologen ej uppföras». Till de flera löjliga eller förargliga missöden, hvilka, som bekant, karaktäriserade Gustaf IV Adolfs kröning, * sällade sig således också det, att intet festspektakel på teatern kunde gifvas. På kuppen förlorade den stackars teaterdirektören 1,400 riksdaler. I många år spelade Lindqvist derefter i landsorten. År 1816 invigde han den då nya (Segerlindska) teatern i Göteborg. På gamla dagar tillhörde Lindqvist den bekante August Lamberts (hvilken varit en tid anställd vid hans trupp) sällskap. Ännu lefver en person, den åldrige, men minnesgode bokhandlaren Abraham Bohlin, hvilken känt Lindqvist och sett honom spela. Hr Bohlin skildrar den gamle »Seuerlingaren» såsom en, oaktadt sin höga ålder, utmärkt aktör samt i öfrigt en ärans man, hvilken den eljes så äfventyrlige och bråkige Lambert städse bemötte med en

* Se Adlerbeths »Anteckningar», Magnus Björnstjernas d:o, Sigfrid Wieselgrens »Riksdagen i Norrköping 1800», Birger Schöldströms »Förbiskymtande skuggor» m. m.

snart sagdt sonlig vördnad; bl. a. kallade Lambert alltid den gamle för »pappa». Sista gången den, som skrifver dessa rader, under sina studier i och för svenska landsortsteaterns historia upptäckt J. A. Lindqvists namn i någon tidning är i en sådan på vintern 1830. I Göteborgstidningen »Aftonbladet» annonserade då den gamle teaterdirektören, att Stora teaterns aktieegare för honom upplåtit denna scen till ett recettspektakel Söndagen d. $^{21}/_{3}$. Han bjöd på »Vestindiefararen» (spelad af medlemmar af Lambertska truppen) samt balett af familjen Ledet. Han inneslöt sig »i Göteborgs ädla och upplysta innevånares ynnest och bevågenhet». Tidningen visste tre dagar före recetten berätta, att de flesta af de bättre platserna redan upptagits, hvarefter det heter: »Recettagagaren har i många år varit en prydnad för scenen och vunnit ett odeladt bifall; det är troligen nu sista gången han anlitar Göteborgs ädelmod, och man önskar hjertligen, att den åldrige måtte få glädja sig åt ett fullt hus». — Till sist må tilläggas, att Lindqvist äfven var verksam som literär arbetare för scenen: han skref ett par tillfällighetsstycken och öfversatte Lessings »Emilia Galotti».*

Den *Edelman*, hvilken tillhörde Seuerlings »swite» i Falun 1788, var måhända (vi kunna ej bestämdt säga det) den Jean Claës Edelman, hvilken 1803 uppträdde i Göteborg vid J. E. Broomans sällskap som aktör och författare (af en originalkomedi i 1 akt med kupletter, kallad »Så går det till»).

I Oktober 1788 slöt sig i Falun till Seuerlings säll-

---

* Lindqvists dödsår hafva vi t. v. ej kunnat upptäcka. Hans hustru *Maria Christina Nordström*, (tvifvelsutan skådespelerska) afled i Göteborg d. $^{26}/_{11}$ 1819, nära 45 år. Deras båda döttrar, *Maria* och *Stella*, uppträdde ock å scenen.

skap dansören *Eckstein* från k. operan i Stockholm (som han ej upptages i Dahlgrens Anteckningar har han väl endast varit figurant), hvilken »visade åtskilliga konststycken och dansade solos». Äfvenledes gaf han lektioner åt stadens danslystna ungdom; men han måtte fått en klen åsigt om visse Falukavaljerers gentilless, ty i stadens Veckoblad annonserade han d. $^{13}/_{12}$, att »de herrar, som veta sig vara skyldige för information i dans, behagade liqvidera sin skuld med det snaraste, så kärt dem är att ej tillfullo se sitt namn och carakter utsatt i nästa blad».

Född i Göteborg och son till en (förmodligen underordnad) tjensteman vid Domkyrkan derstädes, började *Johan Pettersson* sin sceniska bana vid den naturaliserade fransmannen *Johan* (Jean) *von* (le) *Blancs* teatersällskap. Han tycks sedermera varit engagerad vid Karl Stenborgs teater, ehuru han ej nämnes i Dahlgrens Anteckningar; åtminstone uttog Stenborg d. $^{18}/_{12}$ 1786 å Stockholms passbyrå pass för honom jemte åtskilliga af sitt sällskap samt på den tiden europeiskt ryktbare lindansaren Antonio Bartholomeo Spinacuta (som torde varit Petterssons svåger, gift med skådespelerskan Helena P.) att resa till Gefle och vidare. I »Gefle Veckoblad» d. $^{2}/_{1}$ 1787 läses, jemte annons om uppförandet af »Beverlieji eller Vågspels farliga påföljder», en af Johan Pettersson undertecknad protest mot ett utspridt rykte, att han »genom uselhet eller liderligheter skulle varit nödsakad att gifva sig till gardeskarl». Från 1789 och in på 1790-talet finna vi honom engagerad vid fru Lovisa Simsons teatertrupp i Göteborg (i Oktober 1789 spelades der ett par gånger en af J. P. författad tillfällighetspjes till Gustaf III:s ära: »Göteborgs glada hågkomst af sin Frälsningsdag»), och 1792 var han anställd vid Seuerling-Levenhagenska sällskapet, med hvilket han i början af 1792

uppträdde i Norrköping, hvilken stad och dess förnämsta medborgare af honom celebrerades genom ett två gånger i Mars uppfördt divertissement: »Norrköpings fägnad öfver Riksdagens [i Gefle] lyckeliga slut, prolog af J. Pettersson». I stycket (hvilket är tryckt) uppträda: Norrköping, Visheten, Lärdomen, Handeln, Handaslöjden, Neptun och Äran, och i slutkupletten heter det:

Norrköping bland svenska städer
blifve städs et vördat namn
och dess skepp i alla väder
gånge lyckligt uti hamn.

Handel, sjöfart, konst och slögder
växe til alt år från år.
Norrköping, din glans och flor
blifve evig! blifve stor!

hvilket imellertid befinnes (med utbytande blott af ordet Göteborg mot ordet Norrköping) »lånadt» från slutkupletten i ett af Sven Brisman för J. von Blancs sällskap och Göteborg år 1784 författadt (tryckt) divertissement. I ett par, tre år under förra seklets sista decennium var Pettersson egen teaterföreståndare; men 1802 tycks den härligheten varit slut och Pettersson sujett vid J. E. Broomans trupp i Göteborg.

I likhet med den föregående hade *Anders Lundqvist* varit vid v. Blancs trupp innan han kom till L:s & S:s. Äfvenledes som Pettersson, stod han under 1790-talets senare hälft och i början af innevarande århundrade i spetsen för eget sällskap. I Norrköping var han med vid den ofvan omtalade krachen 1795. Såväl han som hans hustru, *Beate Sophie*, tyckas varit mycket framstående artister på sin tid.

År 1780 dyker, åtminstone i för oss tillgängligt offentligt tryck, för allra första gången upp namnet *Jonas Wernström.* Men det är visst icke någon fördelaktig dager, som faller deröfver. I Göteborgstidningen »Hvad nytt? Hvad nytt?» för d. $^{29}/_{9}$ ofvan nämda år läses nämligen följande signifikativa tillkännagifvande:

Som en för detta vid Gemenasiska sällskapet på et års tid engagerad person vid namn *Jonas Wernström*, hvilken sedan han med flere skulder såväl här i staden som inom sällskapet och å de orter, man sedan vistats, sig på ett bedrägligt sätt behäftat, hvilka dels af Directionen blifvit betalte och dels till betalning åtagne, i Carlshamn, då honom på god tro, förskottsvis, blifvit lämnat sin lön för längre tid, just vid afresan sig undanstucket och medelst et sådant sit uppförande gjort sig oskickelig at under sällskapet njuta skygd; nu af ryktet förmäles skola här i staden lönligen sig hos okjändt folck uppehålla; ty och på det icke enfalden, eller om des frägd okände, må genom en sådan person blifva på lika sätt listigt bedragne, har man funnit sig föranlåten at denna persons frägd allmänheten kundgöra, så mycket hälldre som af dess förra uppförande befaras, at han under föregifvande af at stå under Directionens skygd (hvarifrån han för all tid är utesluten) eljest kunna taga sig tillfälle i sin förra svekfulla vandel umgå. Joh. von Blanc.

»Från directionens skygd för all tid utesluten» — var det, ja! Derest icke, efter alla källor att döma, direktör *v. Blanc* varit en hedersman, vore vi frestade att här citera den berlinska pepparkaksgummans ord till kung Fredrik den store: »pack slåss och pack förliks», ty vi finna redan d. $^{24}/_{1}$ följande år munsjör Jonas — åter anstäld hos v. Blanc! Han spelade då »Arno, Kristian tyranns gunstling» i Brooke-Schmidts skådespel »Gustaf Wasa». Direktörens lexa tycks imellertid ha verkat välgörande på Wernström, ty han befinnes vara or-

dentligen qvar hela tiden v. B. är i spetsen för Göteborgs teater och äfven sedan denna teater öfvergått till Andreas Widerbergs ledning. Vid Wernströms recett $^{9}/_{12}$ 1788 (»Den pantsatte bonddrängen» och »Den talande taflan») heter det i en Göteborgstidning, att W. »flere gånger rönt denna stadens innevånares ynnest och välvilja». Åren 1790—92 var Wernström engagerad vid Kungl. teatern i Stockholm. Att döma af hans kontrakt med denna teater (det finnes i Kongl. bibliotekets handskriftssamling) tyckes det som om han vid detsammas underskrifvande haft plats vid Karl Stenborgs trupp. Det heter nämligen, att hans lön vid Operan och Dram. teatern, 100 rdr spec., komme att ökas med 66 rdr 32 sk. b:co »så snart han lemnar den Comiska teatern». På de kungl. scenerna synes han endast utfört obetydligare roller. Vid kontraktets utgång lemnade han ock dessa scener och tog anställning hos Levenhagen & Seuerling. Med dem var han bl. a. under Hindersmessan i Örebro 1793, då det om honom i »Extra Marknadstidningar» d. $^{19}/_{1}$ skrifves: »Hr Wernström har Rikets Södra Provinciers allmänna approbation, man har derstädes sedt honom med bifall debutera Ängelsman uti Paris». Vid Marseljäs-spektaklet i Norrköping 1795 var han med och hörde till de i följd deraf sin anställning och sin utkomst beröfvade, Som ofvan omtalades, nödgades i följd af samma spektakel en komministersadjunkt Sundelius lemna staden. Pastor Sundelius, som var mycket omtyckt af sina församlingsboar, fick dyrbara presenter och en större penningsumma, och ett antal af Norrköpings mest aktade medborgare följde honom ut till närmaste gästgifvaregård, der vid en rykande bål afsked togs af den af höga vederbörande förföljde. Några dagar derefter lästes i Norrköpings Tidning följande naiva upprop:

Den betryckte skådespelarens sång:

Hvad skall jag göra armma man? —
Jag tolkar mit tilstånd i Bladen
Och önskar jag den lyckan van,
Få komma som Prästen ur Staden!

Man mig fråntagit alt mit väl. —
Och Björnar hela raden
Gör, at jag suckar i min själ:
Ack! kom jag som Prästen ur Staden!

Men öde! — om det rättvist är,
Så sätt mig näst uti graden;
För dig jag vördsamt offer bär —
Hjelp mig såsom Prästen ur Staden!

Belägenheten hindrar mig
Af Käppen och Säcken beladen
At ostörd vandra stig för stig
Och komma säkert ur Staden.

Jag lider ej för egen skuld
Dock trycks jag af skammen och skaden,
Ack! Lycka, Lycka! var mig huld
Och för mig som Prästen ur Staden!

J. Wernström,
Boende på den så kallade
gamla Hejpytten.

Uppropet tycks ha slagit an, ty i ett följande nummer, d. $^{9}/_{9}$ 1795, läses:

För den ynnest, hvarmed Stadens så Högtförnäme som Respective Innevånare gunstbenäget täckts uti min belägenhet mig omfatta, tackar jag ödmjukligen. Skulle jag haft något uttryck som misshagat, så är det visserligen mera af brist på kännedom än godt hjerta. — — — Så länge jag andas, framhärdar deras ödmjukaste tjenare J. Wernström.

De följande åren är W. vid sine förre kamrater Lundqvists och Petterssons trupper och sedan hos J. A. Lindqvist. I den af A. D. Hummel utgifna »Götheborgs Theater 1800», den första teaterkritiska tidning i vårt land, berömmes Wernströms spel flere gånger. I 17 år är han derefter försvunnen för våra efterforskningar, till dess han å Ståhlbergska sällskapets affischer från en Kalmar-sejour 1817 åter dyker fram. Han är då gammal vorden, och ridån faller väl snart för sista akten.

I svenska tidningar söka vi förgäfves efter *Gustaf Wilhelm Ståhlsköld;* vi finna detta namn allraförst i Åbo Tidning 1810, då S., anstäld vid Margaretha Seuerlings sällskap, d. $^{2}/_{9}$ har sin recett: »Marienburgska flickan». Sedan synes detta namn ofta, dels i fru S:s spektakel-annonser, sedan, efter 1813, i direktör C. G. Bonuviers. År 1816 slog Ståhlsköld sig ned såsom konditor och traktör i Åbo. Efter den stora branden, som 1827 öfvergick nämda stad, stod S alldeles utblottad. I en annons i »Finlands allm. Tidning» d. $^{16}/_{10}$ nämda år säger han sig efter 11 års arbete och mödor i sin borgerliga näring förlorat allt, t. o. m. sina affärsböcker; han beder, att hans efter branden öfver hela landet spridde debitorer, hrr studenter, »täcktes när råd och lägenhet sådant medgifva» betala deras små skulder, så att han sjelf som hederlig karl måtte kunna betala sina och dessutom få ett litet förlagskapital till att börja på nytt. Denna uppmaning gjordes väl ej förgäfves, ty i det nyuppståndna Åbo fortsatte S. med sin rörelse. Men den gamle aktören satt likväl fortfarande i honom, ty så snart någon teatertrupp kom till Åbo, stälde han alltid sin personlighet till förfogande, i händelse någon père noble behöfdes, och lika ofta sin kassa, så länge denna så förmådde. J. Roos berättar i sitt arbete »Gömdt är icke glömdt»,

att gubben S. en gång 1839 räddade Westerlundska sällskapet från ekonomisk undergång.

Han var en ovanligt stor och korpulent man, den gamle sockerbagaren, f. d. skådespelaren — säger Roos — och hade i Åbo förtjent mycket pengar med att tillverka och försälja »stenborgare» och andra småsaker. Han hade inbjudit alla sina rödfnasiga kunder att bevitna hans triumf som »Den gamla fröken», hvilken rols ovanligt lyckade utförande han i åratal omtalat för dem. Vid repetitionerna till denna pjes satt han på en stol vid sidan af scenen och repeterade sin rol — men representationsqvällen, då jag, som spelade älskaren i pjesen, en kadett, gjorde min entré och gick fram för att kyssa »fröken» på hand, rusade han imot mig, utstyrd så han kunnat komma hästar att skena, och med en lång omfamning blef jag formligen begrafven i den vida tyllklädningen med volanger, spetsar och band. Publiken utbrast i ett gapskratt och en bifallsstorm, och då jag lyckades komma ur labyrinten, skrek man »da capo! da capo!», och omfamningen förnyades. Vi arma hos tit. Westerlnnd anstälda sujetter, som den ena veckan bekommo vår aflöning, den andra intet, fingo en vacker utdelning af recetten och voro glada som spelmän.

Den bekante friske teatervännen d:r H. N. Pinello skref i en uppsats i »Åbo Underrättelser» d. $^{5}/_{2}$ 1861 om Ståhlsköld:

Han var såsom père noble använd i otaliga pjeser och sågs derför om somrarne äfven i det privata lifvet alltid iklädd en ståtlig almavivakappa med rödt sidenfoder. Han behöfde aldrig sufflörsbiträde, hvilket kom honom så mycket mera till pass på äldre dagar som han då var stendöf. Repliken iakttog han på sin motspelares munrörelser och misstog sig aldrig. Hans förnämsta roler voro i »Skulden», »Stamfrun», »Helmfelt», »General Eldhjelm», »Svante Sture», »Grefvarne Klingsberg», »Engelbrecht» (af Åkerhjelm), Leopolds »Virginia», »Verldsförakt och ånger» m. fl., m. fl. Sedan han likväl efter en häftig sjukdom blifvit slagrörd, nödgades han säga de stora rolerna farväl och inskränka hela sitt konstnärsskap till Alténs bearbetning »Gamla fröken». Oöfverträfflig i detta stycke, erhöll den gamle skådespelaren, då

hans krafter allt mer coh mer började aftaga och då äfven fattigdomen hotade hans återstående dagar, denna lilla komedi, hvari han till sitt lefnadsslut innehade titelrolen, till årlig benefice, och publiken tröttnade ej att se honom, dansande på den slagrörda foten, ordna blommorna i de konstgjorda lockarna och höra hans kuplett;

»Flickan för sin spegel träder,
bygger upp ett batteri
utaf blommor, gaz och fjäder» ...

Ännu vintern 1841 annonserade Ståhlsköld i finska tidningar, att han under marknaden i Tavastehus »serverade med fina likörer samt väl sorterade, goda och gentila konfektyrer». Sedan upptäcka vi honom ej.

Att *Johan Peter Levenhagen* varit en af Seuerlings förnämste artister och af S. högt uppskattad, visar det förhållandet, att han redan i början af 1793, således vid endast 23 års ålder (han var född 1770) blef S:s kompanjon; närmast efter S:s död ledde han också truppen. Äfven hans första hustru, Maria Helena Qvarnström (död i Jönköping 1794), var allmänhetens gunstling. Då de 1792 uppträdde i Norrköping innehöll stadens tidning: »Til Herr Lewenhagen och dess Fru vid representationen af »Wäst-Indie-Fararen».

Nej, — ryck ej mera mina tårar!
Gån, segra på de hårda bröst;
Bele de stolta lyckans dårar,
Förguda sanna Årans röst.
Låt menskligheten aktad blifva,
Och lasten ej i purpurn gömd:
Lär oss at Dygden vördnad gifva,
Då hon af Lyckan synes glömd.»

På denna grannlåt ansåg sig Lewenhagen skyldig tacka publiken med en adress, hvari han, å egna och

fruns vägnar, förklarade -- ej så synnerligen blygsamt, det må man medge — att »om deras förmåga varit svarande mot viljan, skulle de personnager, de här på teatern förestält, blifvit med gudalik (!) bildning skildrade». Efter det sällskapet hösten 1795 i Norrköping måst, såsom i det föregående skildrats, upplösas, tog Lewenhagen, tillika med sin andra hustru, f. Maria Christina Björling, anställning vid Karl Stenborgs teater i Stockholm. Efter denna teaters upphörande, 1799, var han i 12 års tid en högt ansedd teaterföreståndare i landsorten. Åren 1812—17 hade han engagement vid Kongl. teatern, der han, enl. Dahlgren, verkade dels som sufflör, dels förtjenstfullt återgaf sådana roller som Didrik Menschenskräck, Etterbom i »Broderstvisten», Gripman i »Bröllopsgåfvan» och Allbrand i »Redlighetens seger öfver förtalet». Sedan han lemnat Kongl. teatern, blef han bryggare, först i Malmö, sedan i Nyköping, sist, 1823, i Norrköping, der han afled d. $^{31}/_{1}$ 1832, efterlemnande maka (Anna Elisab. Fürchtenicht) i 3:dje giftet och 5 barn.

Af öfriga aktörer vid herr och fru Seuerlings sällskap nämnas: *Karl Peter Utberg;* »ynglingen *J. P. Strömberg*» (hvilken 1793 mellan akterna dansade bl. a. »ryska solos»; samme J. P. S., hvilken några och tretio år derefter grundlade en på sin tid mycket bekant teater i Kristiania); *Adolf Halldén* (dog som snusmalare i Åbo); *Karl Peter Fogelin; H. N. Schierlin; J. H. Lundqvist; Boström; Anders Johan Boeve* (dog i Helsingfors 1811, endast 20 år gammal); *A. Fällman* m. fl.

Af aktriser vid sällskapet må främst — näst direktrisen, förstås — nämnas Seuerlings äldsta dotter *Karolina Fredrika.* Hon var född 1769. I det föregående hafva vi sett, hurusom hon, 10:årig, med bifall spelade Iphigenia i Jönköping och, 19-årig, som ryktets gudinna inför

»de redlige männen i Dalom» trumpetade ut segrarens vid Hogland lof. I en finsk teateranteckning heter det om henne, att hon redan vid Seuerlingska sällskapets första besök i Finland var »en ung elegant aktris, hvilken bland sina beundrare räknade i en senare tid historiskt ryktbara personer». I sina (i Kongl. bibliotekets handskriftssamling befintliga) genealogiska anteckningar yttrar Klercker om Karolina Seuerling: »en hygglig, anständig flicka; spelte på faderns teater och följde honom på dess resor; var äfven på Sveaborg». Så primadonna hon än var, hände det dock, att fadern på sitt burleska sätt ibland å teatern korrigerade henne. Så t. ex. har hennes yngsta syster berättat, hurusom då Karolina en gång i »Verldens skapelse» spelade Eva och uppträdde klädd i trikå, varsnade gubben Seuerling något fel i kostymen, och då dottern ej genast uppfattade hans anmärkning, tillrättavisade han henne så hårdt, »att åskådarinnorna måste fälla sina ögons ridåer». Vid 20 års ålder lemnade Karolina Seuerling teatern och ingick ett mångårigt och lyckligt äktenskap med rektorn vid Örebro h. läroverk och kyrkoherden i Eker *Gerhard Reinhold Höijer* (död d. $^{22}/_{9}$ 1820, 83 år). Hon afled (enl. annons i »Inrikes Tidningar») å Ekskog i Almby socken, Nerike, d. $^{17}/_{1}$ 1821 (således ej fullt 4 månader efter mannen) i en ålder af 52 år, efterlemnande flere barn.

Bland öfriga qvinliga artister nämnas: *Brita Wahlström* (mantalsskrifven i Stockholm 1780; »antagen af direct. C. G. Seuerling på 1 års tid»; 26 år gammal); *Lisa Bering* (någon tid efter sällskapets afresa från Karlskrona 1770 läses i K:krona W:blad bland döda: en dotter till comediantskan Lisa Bering); aktrisen *Nordström;* aktrisen *Sundberg;* m:llerna *Ulrika Sofia* och *Maria Kristina Björling* (den förra s. m. förenad med skåde-

spelaren C. G. Bonuvier i hans första giften, de senare med Lewenhagen i dennes andra gifte); m:ll *Roschér;* m:ll *Courtell* (dansös; blef gift med en rådman Lampenius i Helsingfors); m:ll *Neijendahl;* m:ll *Hallongren;* m:ll *Baptiste* och m:ll *Gestin.*

Om de fyra sist nämda några ord!

M:ll *Adelaide Neijendahl* var redan 1788 med Seuerling i Falun. D. $^{30}/_{1}$ 1799 hade hon i Örebro recett: »General Schlenzheim» samt »Profvet eller Unge brukspatronen». Med fru Seuerling kom hon öfver till Finland. D. $^{12}/_{9}$ 1810 hade hon i Åbo recett: »Julius von Sassen». På gamla dagar lefde hon i Helsingfors, der hon omhuldades i flere bättre hus, biträdde med sömnad och för ungdomen — som skämtsamt förvred hennes namn till mamsell Nio-daler — berättade om sina forna sceniska triumfer, isynnerhet som »Susanna i Babylon».

M:ll *L. C. Hallongren* (måhända en syster till der berömda dansösen vid Kongl. teatern Marg. Kristina Hallongren, Åbergssons första hustru) var 1793 med Lewenhagen & Seuerling i Örebro under Hindersmessan, då det i »Extra Marknads Tidningar» om henne hette, att hon »är Ägarinna af alla Theatraliska talanger; dess figure och vivacité lofva lyckelig execution uti samma smak». Hon kom sedermera till Göteborg, först till fru Simsons, sedan till Lindqvists trupp.

M:ll *Fredrique Eleonore Baptiste* tillhörde troligen den i förra århundradet från Frankrike hitkomna konstnärsfamilj Baptiste, hvilken skänkte Sverges första scen framstående representanter för såväl skådespelet som baletten och musiken. Hon debuterade å Norrköpings teater d. $^{18}/_{12}$ 1795 som Karolina i Lindegrens dram »Den försonade fadern», som då uppfördes af Anton Oliv. Hofflunds trupp. D. $^{1}/_{2}$ 1799 hade hon i Örebro recett;

»Konstmakaren» samt »Klöfverknekt». Derefter finner man henne först 1809 i Åbo, då hon d. $^{13}/_{8}$ f. f. g. uppträdde med Smedberg—Wickbom—Knopf'ska truppen såsom Wilhelmina i »Enleverade fästmön» och Lisa Spetsenas i »Kapten Puff», hvarefter hon blef en mycket framstående medlem först vid fru Seuerlings, sedan vid Bonuviers och så vid A. P. Berggréns trupper i Finland. I en finsk anteckning om m:ll Baptiste säges, att den tidens alla herrar varit pin kära i henne, och hennes umgänge hade en sådan tjusningskraft äfven bakom ridån, att då en major Blom i Kuopio en spektakelafton infann sig på scenen, befans han ännu vid ridåns uppgång sysselsatt att bjuda kring konfekt. Hon säges varit för sin tid och sin samhällsställning ovanligt bildad. Under sina resor i Finland förde hon med sig ett lånbibliotek, hvarur läslystna damer och herrar försågos med lektyr. Hon tyckes först blifvit gift med skådespelaren C. H. Smedberg, men skiljts från honom, hvarefter hon, omkr. 1819, ingått nytt äktenskap, med kammarmusikern, traktören och slutligen teaterföreståndaren Johan Gustaf Lemke * (f. d. $^{3}/_{12}$ 1790, d. i Helsingfors d. $^{29}/_{4}$ 1825), »en man — beskrifver honom Pinello — med röd näsa och en liten guldfiol i knapphålet». Hennes största betydelse torde imellertid varit såsom författarinna för scenen. Af hennes arbeten har, enl. Dahlgren, endast imitationen »Den unga enkan» spelats i Stockholm (å Munkbroteatern 28 gånger åren 1794—98), men i Finland och svenska landsorten ha uppförts det af henne efter Kotzebue bearbetade 4-akts-skådespelet »Adelheid von Wulfingen, en händelse ur det trettonde århundradets tyranni», samt de

* Ej att förvexla med aktören E. Lemke, den finska skådespelerskan Maria Silvans förste make,

af henne författade originalstyckena »Louise eller Den af ödet på en gång gynnade och vanlottade flickan», sorgespel i 3 akt., »Den oskyldiga förmätenheten», kom. i 1 a., »Högmodet eller Den falska stoltheten», dram. familjmålning i 4 a., »Franz von Hill eller Bröderne af det hemliga förbundet», skådesp. i 5 a., och framför allt »Hugo von Hochberg eller Den ädla uppoffringen», riddaredram i 4 a., första gången uppförd 1819 i Åbo och sedan länge en stående kassapjes på Bonuviers, Berggréns, Lamberts, Sjövalls, Karl Bromans och Djurströms spellistor samt uppförd i Sverge ända in på 1840-talet. Fru Clementine Swartz, den utmärkta skådespelerskan vid Kongl. teatern, har som 6:årigt barn — 1841 å teatern i Kalmar — spelat en roll, gossen Udo, i Fredrique Baptiste's sistnämda stycke. När och hvar denna af våra literaturhistorici hittills alldeles obeaktade författarinna slutat sina dagar, veta vi ej. I en teaterannons i »Finlands allm. Tidning» d. $^{28}/_{6}$ 1822 ses hennes namn sista gången.

I den ofvan anförda uppsatsen i »Åbo Underrättelser» 1861 skildrade Pinello sin bekantskap med *Anna Gestin* sålunda:

Vid en utdelning åt de så kallade »blygsamma fattiga» i Åbo anträffade för några år sedan antecknaren af dessa rader i en af fattigdomens bofälligaste kojor på Pecolabacken en mycket liten gumma, klädd i simpel, sliten drägt, men för öfrigt snygg och ren. Af den vänliga, språksamma gumman, hvars namn var *Anna Gestin*, erfors snart, att hon i sin ungdom varit anstäld vid *Seuerlingska* teatersällskapet och spelat unga flickroller i de då brukliga farserna »Det farliga förtroendet», »De ädelmodige bönderne», »Olle Nötboms förtviflan» m. fl. Upprymd af de gamla kära minnena, och sedan hennes fröjder och olyckor voro enkelt och troligen sanningsenligt skildrade, utbad hon sig att få sjunga en liten visa »för den beskedlige herrn», framletade under sängen en gammal cittra, inlindad i många trasor, och sjöng den bekanta:

Yngling, du, som dansar mig förbi
hand i hand med nöjet och behagen . . .

Vid nästa allmoseutdelning hade gumman fått ro i grafven.

Tvifvelsutan var hon den sist qvarlefvande af Seuerlingska comœdie-trouppen.

* * *

Af Seuerlings barn tyckes — förutom äldsta dottern — endast näst äldste sonen *Gustaf Wilhelm,* egnat sig åt teatern. Gust. Wilh. Seuerling var efter faderns död en tid anstäld vid Joh. Petterssons sällskap; med detta var han 1799 i Falun och hade der recettspektakel: »Barberaren i Sevilla». Sedan han lemnat den sceniska verksamheten, blef han landtmäteri-biträde hos äldste brodern *Karl Fredrik.* Denne sistnämde tog (enl. anteckn. i Generallandtmäteri-kontoret) landtmätare-examen 1792, blef kommissionslandtmätare och tjenstgjorde i Nerike från 1798. Han lär ha aflidit 1831. Tredje sonen i ordningen, *Gottfried Ferdinand,* född i Göteborg d. $^{11}/_{1}$ 1775, var fil. magister och dog som domkyrkosyssloman i Karlstad d. $^{23}/_{8}$ 1826.

Seuerlings andra dotter, *Charlotta Antoinetta,* född 1782, har blifvit bekant såsom en af Per Aron Borgs första lärjungar. Sedan hon redan i barndomen blifvit beröfvad synen, kom hon först i sitt 25:te år i åtnjutande af vetenskaplig blindundervisning. År 1807 upptogs hon i Borgs familj. Om resultatet af hennes undervisning efter två års förlopp berättar Gjörvell i ett bref till prof. Sjöborg i Lund följande:

Kongl. sekreteraren P. A. Borgs blinda och döfstumma elever ha undergått offentligen anstälda förhör och pröfningar, ibland

hvilka sig dock förnämligast utmärkt den examen, som anstäldes den 5 sistl. Juli (1809) och på Stora Börssalen samt hvilken drottningen behagade behedra. Af alla eleverna har ingen gjort större framsteg än Mamsell Antoinetta Charlotta Seuerling, som på sitt fjerde år och uti kopporna förlorade så aldeles synen, at hon nu är det man kallar stenblind. Utom den färdighet, som hon uti fruntimmersslöjden vunnit och ökar, äger hon ovanlig håg för at lära både språk och vetenskaper samt förer pennan at skrifva en redig och läslig styl, författar äfven vers, sjunger och beledsagar dem med spel på harpa. Då hon nämda dag hade den nåden at inför drottningen visa prof härå, sjöng och accompagnerade hon på harpan desse af henne sjelf författade verser:

Från min barndoms första dagar
synen mig beröfvad var;
först i dag mitt hjerta klagar
öfver den förlust jag har:
jag den sällhet icke njuter
at Dig, dyra Drottning, se;
men Du hör den suck jag gjuter,
ser min känslas rökelse.

Och igenom dessa blickar,
slutna för en önskad syn,
tårar bedjande jag skickar
up til Honom öfver skyn.
Han skal mina böner höra,
gjuta ned välsignelse —
som en gud så säll dig göra
som Du skapat lycklige.

Häruppå fördes hon fram till Hennes Maj:t för at öfverlemna desse, äfven med egen handstyl skrifne, verser; och då Drottningeu härvid nedlät sig til de nådigaste, tillika välgörande uttryck, blef Mamsell Seuerling — utomdess uti hela sit väsende sjelfva blygsamheten — så djupt rörd öfver så mycken hög nåd, at hon svimmade. En närvarande åskådare, hr krigsrådet grefve Gustaf Snoilsky, på det lifligaste intagen af hela denna scene, författade genast en sång, ställd till drottningen, och uti hvilken det, i afseende på det nyss anförda, heter:

Här den blinda sångmön rörd sig ter
och af tacksamhet i vanmagt dignar . . .

År 1810 kom Charlotta öfver till sin moder i Åbo. En uppgift förmäler, att hon, ehuru blind, å teatern der spelat en roll i komedien »Den betslade filosofen». Säkert är, att hon d. $^{27}/_{10}$ s. å. gaf en konsert i nämda stad. Sedan 1812 var hon med modern bosatt i Helsingfors, derifrån de båda gjorde en resa till S:t Petersburg och af d. v. enkekejsarinnan erhöllo en årlig lifstidspension af 600 rubel. Efter moderns död återflyttade Charlotta S. till Stockholm, der hon afled 1828.

Det yngsta af Seuerlings barn var dottern *Gustafva Margareta*, född i Åbo 1786. Hon erhöll en vårdad uppfostran och blef guvernant i flere förnäma familjer, dels i Örebro, dels i Stockholm. År 1812 blef hon guvernant på Hertonäs gård, nära Helsingfors, samt gift med förvaltaren å gården, en fanjunkare vid Nylands dragoner, Gustafsson. Hon dog först 1863, i Helsingfors, efterlemnande en son.

* * *

De unga teatereleverna drefvo en gång inför Gustaf III gyckel med Seuerlings utseende och löjliga brytning. Mer än en af dem har fått ett bemärkt namn i den fosterländska skådebanans historia; vid intet af dem står dock ett vedermäle, sådant som det, hvilket i Örebro församlings dödsbok ristats öfver den gamle tysk-svenske teaterdirektören: »*han hölt god disciplin med sin trupp; var sjelf ordentlig och styrd af religionen*».

Husförhöret.

Det bodde en gång uti Kalmare stad
(det här var för länge sedan)
långt borta vid Vallgatans träruckelrad
en man, hvars glans gått i nedan.
Skomakare var han och Walgren han het';
bland sina gelikar han var en profet,
men icke så inför presten,
som hatade mannen af lästen.

Si saken var den att skomakarn ej höll
sin syndiga mun, den besten,
hvar gång bland kamraterna talet föll
på kungen och kyrkan och presten.
Han var en den tidens socialist,
och skäl han nog hade, ty allt han mist
så när som på lästen och sylen
och spanrem och becktråd och prylen.

Det här hade presten reda på
och hämd han svor i sitt sinne;
han skulle sin myndighet visa få,
när husförhörstiden var inne.
Då skulle det nog blifva klart och visst,
om pratmakar Walgren var Antikrist,
som stadens läsare mente,
och om han ej galgen förtjente.

En dag, när herr pastorn så myndig och rak
ses fram öfver torget skrida,
han finner vid kyrkans portal — hvilken smak! —
med Walgren sig sida om sida.
»Det här var förträffligt, min käre man!
Nu följer ni vackert med minsann!
Det lyster mig se, om ni läser
med samma schwung som ni hväser.»

»Omöjligt, herr pastor! jag har inte tid;
nu måste jag hem och knoga».
Så talte vår man, och han såg dervid
på tornuret efter så noga.

Dock, detta ej hjelpte, och helt nonchalant
skomakarn blef inföst. Men, det var så sant:
han klädd var i verkstadskläder
och doftade smörja och läder.

»Herr pastor! Det passar sig inte att jag
går fram i koret och läser.
Men om jag får qvista hem på ett tag,
så lofvar jag» . . . »Nej!» pastorn snäser,
»det blir intet af, ty nu skall det ske»,
och, tänkte han, jag skall en dufning ge
åt pratmakarn, så att han minnes,
att kyrklagen ännu här finnes,

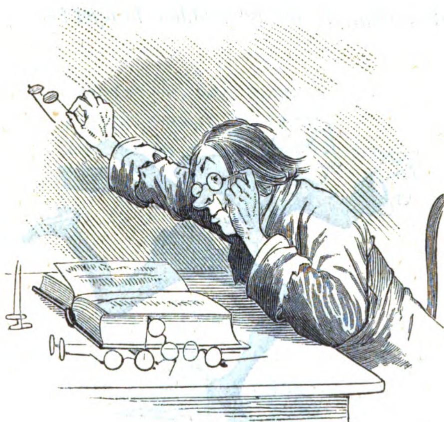
Nu skulle man sett, hur en gapande hop
af kär'ingar och barn börja' titta,
när Walgren klef fram på pastorns rop,
men sade sig promt vilja sitta,
så vida han skulle läsa ett ord.
Men här fans ju endast en stol och ett bord.
Herr pastorn, så trind som solen,
steg upp och lemnade stolen.

Nu slog sig skomakaren ned deruti
och började göra sig vigtig.
'Han sträckte på halsen, se'n titta' han i
och granska' om bibeln var rigtig.
Ja, — det fans nu intet fel uppå den,
men ändå så fans det ett litet men:
han kunde partout inte läsa,
»då glasöga ej satt på näsa».

»Den saken kan hjelpas», sa' presten, »se der!
försök om mina ej duga!»
»Det var då för rasande löjligt, det här,
med dem ser jag ej ens en fluga.»
Och dermed tittade mäster ned, —
men nu var han komisk att se med besked,
han narrade barnen att skratta,
som om de varit besatta.

Det der var inte i pastorns smak
och vredgade blickar han kastar;
men som han var envis och höll på sin sak,
han bort till kär'ngarna hastar.

»Fins här någon gumma, som glasögon har?»
Han genast erhöll minst tio par,
och med sin fångst fram mot bordet
nu sträfvade mannen af ordet.

Nu blef ett proberande må ni tro,
men hur de än vredos och vändes
och hur skomakarn än månde glo,
kasserade återsändes
de allihop, och nu ljöd till sist
skomakarens stämma alvarlig och trist:
»jag måste gå hem efter mina,
de här ä' för rasande fina.»

»Den undflygten duger till ingenting!»
sa' presten, nu fast besluten.
»Vaktmästare Östergren, skynda och spring
till Walgrens, men kom på minuten!»
»Och hör du, min kära Östergren»,
skrek mäster, när denne för afståndet re'n
knappt syntes på gången länger,
»tag dem, hvari beckträden hänger!»

Men Östergren sprang som en jagad hind
och kom inom kort tillbaka;
af trötthet dock bleknade pastorns kind
och slapp nu hängde hans haka.
En skeppundsvigtig det kostar på
att under nära en timma stå;
men nu skulle pinan ändas,
och nu skulle bladet vändas.

Och nu blef det också läsande af;
med klar och ljudelig stämma
skomakaren läste. I yrande traf,
som när han orerade hemma,
hans muns bataljoner de stormade fram,
och prestens förmodan kom rakt uppå skam.
»Ja, ja, det är bra, käre mäster,
gå hem nu till era läster!»

Men mäster — han svarade inte ett ord,
han fortfor endast att läsa,
han läste, som om han varit förgjord;
i boken hängde hans näsa.

Han stördes ej af de andras flin,
ej heller af prestens sura grin.
»Så sluta nu en gång bara,
ni bör edra lungor spara.»

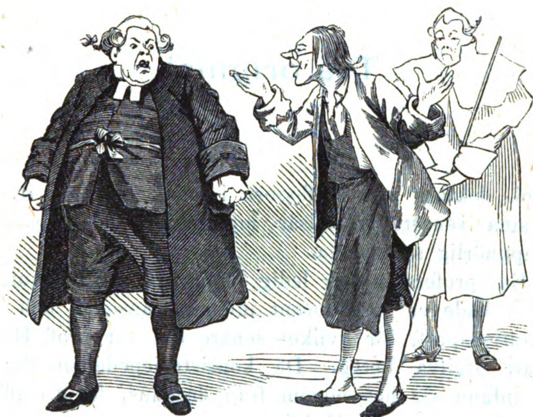
Men skomakar' Walgren satt stolt som en kung
och lät sig af intet störas;
han trotsade både gammal och ung
och lät sig från stolen ej föras.

Han bara gick på och läste så snält,
som hade det lefvande lifvet gält. —
Då troppade slutligt de andra . . .
Hvem kan dem väl derför klandra?

Till sist fans qvar i kyrkan blott tre:
skomakaren, presten och stöten.
Då reste vår man sig och yttrade:
»god qväll nu, för snart kallnar gröten!

Jag aldrig förr varit på husförhör,
men det var så roligt, att nästa år gör
jag säkert om det». »Åt fanders!»
röt presten. »Stäng dörrarna, Anders!»

P. W. T. S.

Två original.

1.

Teol. doktorn och professorn i Lund *Hultén* var under sina senaste lefnadsår mycket slö och plågades af en oupphörlig sömnsjuka.

En profession var ledig inom teologiska fakulteten; till den hade en viss docent inlemnat ansökan och aflagt disputationsprof, för hvilket senare det var prof. Hulténs tur att afgifva betyg. Då konsistoriepedellen för den skull infann sig hos honom från decanus, för att affordra honom betyget, sade Hultén:

»Ja, min käre pedell, jag orkar inte skrifva, men pedellen kan ju skrifva i mitt ställe. Jag ger honom *laudatur.*»

»Om förlåtelse, hr doktor», invände vaktmästaren, »är inte det något för mycket?»

»Tycker pedellen det?», frågade Hultén, »nå, hvad skall jag då gifva honom för betyg?»

»Skulle inte *com lande* vara nog?» inföll den literate pedellen.

»Nå, så skrif *cum laude!*» återtog Hultén.

Pedellen skref på ett papper med stora bokstäfver »*Kom lande*» och professorn satte derunder sitt namn.

Då pedellen strax derefter infann sig hos decanus, prof. Lundblad, och presenterade betyget, utropade denne med bister min:

»Ja, så der går det, när vaktmästare få utfärda betyg.»

»Om förlåtelse, hr professor», inföll pedellen, »doktor Hultén ville gifva honom *laudatur*, men jag fick honom att sätta ned det till »kom lande», och jag vågade inte föreslå »*Affrabatur*», ehuru jag vet, att disputationen är ej värd högre betyg.»

* * *

En dag kom prof. Hultén upp till sin vän och fakultetskamrat, doktor *Ödmann*, då denne just hade afslutat ett af sina större arbeten. Hultén, som tyckte, att Ödmann såg något medtagen ut, frågade honom, huru han mådde.

»Åh jo», svarade Ö., »jag är blott uttröttad af ett teologiskt arbete, hvars författande har kostat mig flera månaders svett och möda.»

»Ja se, jag skall säga kära bror», inföll H., »bror måste litet bättre sköta om sin kropp, ty allt annat är ändå förgängligt.»

2.

Den bekante rike skånske magnaten, hofmarskalken baron *C.* på *T.* lefde, såsom gammal ungkarl och dertill ytterligt sparsam, mest för sig sjelf, en fullkomlig enstöding. Han hade äfven så småningom sjunkit i det fullständigaste beroende af ett par sina drängar, åt hvilka

han gifvit heder och värdighet af betjenter med de briljanta namnen *La Fleur* och *Fitz John* i st. för de simpla Blom och Jonsson.

Berättelserna om sättet, hvarpå detta värda betjentpar tyranniserade sin nästan hjelplöse husbonde, gränsa till det otroliga.

En gång inträdde t. ex. La Fleur med sorgsen uppsyn i hofmarskalkens rum och sade, att han till sin obeskrifliga bedröfvelse nu måste uppsäga sin tjenst, emedan han, som längtat efter att sätta eget bo, ville begagna tillfället att köpa ett litet hus, som just den dagen var under auktion i grannskapet. Hofmarskalken började nu att ångestfullt vrida sina händer och besvor La Fleur vid allt heligt att icke öfvergifva honom. La Fleur gjorde min af att torka sina ögon och yttrade, Gud skulle veta, att det var blott med blödande hjerta han skiljdes vid sin kära, goda hofmarskalk, men hos baronen kunde han dock väl icke tvina bort till döddagar.

Hofmarskalken bad honom då inropa huset för hans räkning. La Fleur skulle få lof att gifta sig, med det lilla huset som hemgift, blott han icke ville öfvergifva sin husbonde.

Vid hemkomsten från auktionen tillfrågades La Fleur, huru mycket kojan hade kommit att kosta. La Fleur måste sanningsenligt uppgifva priset: 12000 Rdr. Den snåle hofmarskalken var tillintetgjord.

»Huru, du sade ju, att det blott var ett litet hus.»

»Ja, det är verkligen ovanligt litet för att vara åbyggnad till 50 tunnland jord.

»Hvarför nämde du icke något om jorden på förhand?»

»Åh, hofmarskalken kunde väl tänka, att huset skulle ha någon mark att stå på». Och dervid blef det.

La Fleur fick behålla gården och baron C. måste punga ut med 12000 Rdr för att få behålla sin omistlige tjenare.

* * *

En annan gång kunde Fitz John utlåta sig på följande sätt:

»Tycker icke hofmarskalken, att vi borde ut och hämta litet frisk luft i dag? Jag har sagt till kusken att köra fram.»

Hofmarskalken måste nolens valens sätta sig i vagnen, med de bägge betjenterna bredvid sig.

Nu föreslog en af dem ett besök hos grefve X, med hvilkens betjenter det bildande umgänget var särdeles lockande. Grefve X. var väl icke särdeles smickrad af besöket, men imottog ändock den rike hofmarskalken mycket förekommande. För att få den flegmatiske gubben, som trifdes lika hvar han kom, från grefve X., hos hvilken han dröjde alltför länge, måste en fint begagnas.

»Jag kan, ta mig tusan», sade La Fleur »icke begripa, att hofmarskalken vill dröja här en dag längre. Är det ett sätt att mottaga en man som hofmarskalken? Har grefven väl låtit slagta mer än 5 eländiga kalkoner? Nej, nu resa vi till baron Z., det är en karl, som ser hvad folk han har för sig och säkerligen i glädjen öfver hofmarskalkens besök skall slagta öfver 20 af sina kalkoner.

Hofmarskalken måste nu resa med till baron Z., och efter att hafva våldgästat en veckas tid hos honom, bar det af till en annan baron eller grefve. Den lilla spatserturen i vagn för att hemta frisk luft kunde altså ibland upptaga hela två månader.

* * *

Men att få hofmarskalken till att i sin tur bjuda främmande till sig var komplett omöjligt, äfven med den egendomliga öfvertalningsförmåga, vårt betjentpar besatt.

Hvad som icke lyckades för dem, lyckades likväl verkligen en gång för en annan. Men hvad är väl omöjligt för någon af det täcka könet? Hofmarskalken hade på sitt gods en dragonhustru, som, hin vete af hvilken mystisk anledning, utöfvade ett visst magiskt inflytande öfver honom. Dragonen, hennes man, blef en gång dömd till välförtjenta »fem och tjugo». Hustrun trodde sig veta råd för detta och låg nu så länge öfver hofmarskalken, att denne lofvade söka utverka nåd för delinqventen, och tillfölje deraf inbjöd öfversten för dragonregimentet på en finare middag.

Den förvånade öfversten anade oråd och lät samma timma gifva dragonen sina ådömda fem och tjugo.

Middagen var splendid, en champagnebutelj visade sig och nu ryckte hofmarskalken fram med sitt ärende.

»Hör, min käre öfverste, det lär finnas en dragon vid ditt regimente, bosatt här, som för någon liten förseelse blifvit dömd till fem och tjugo, skulle du icke för min skull vilja efterskänka honom det der obehagliga straffet?»

Hofmarskalken vojade sig erbarmligt, när han blef upplyst om, att öfversten, huru gerna han än ville, ej kunde hjelpa saken, emedan domen redan hade blifvit exeqverad, just under det att de intagit sin middag.

Också fick öfversten resa hem *utan att champagnebuteljen blef öppnad.*

N. K.

Helsosamt.

Hon. Låt mig svepa om dig, så att du inte blir hes.

Han. Hvad behöfs det? Se'n vi blef' gifta, gör jag ju ej annat än *tiger* och samtycker . . .

När ödet vexlar.

Man samlats till en fest å Flustret,
och sången, den klingar gladt;
och muntert de unga glamma
i vårlig, halfdunkel natt.

Cigarrerna glimma blekrödt,
och rökens doftande moln
sig blanda med varma ångor
från sakta rykande bål'n.

Och stämningen blir allt högre —
man håller eldiga tal,
som väl ha föga af kärna,
men lysande fagert skal.

Den unge baronen famnar
»plebejen» som sin kamrat.
»Bröder», han säger, »vi blifva
i kampen för samma stat.

Der en gång häfves all skilnad
emellan fattig och rik,
der friheten gjort hvar menska
i rang och i ställning lik.»

Och arm i arm vandra båda . . .
och sången, den klingar gladt,
och muntert de unga glamma
i vårlig, halfdunkel natt.

* * *

I klara förmiddagsljuset
den badar sig, Birgers stad —
i hundratal men'skor vandra
kring skuggande promenad.

Den ädelborne baronen,
som upp till minister klef,
och ofrälse bondesonen,
som blott notarie blef,

de mötas å promenaden . .
Fast »bröder» de varit, de två,
notarien bugar sig ödmjukt
inför ministern ändå . . .

Ragnvald Ulfsson.

Lottas morgonhelsningar.

Frun. God morgon, Lotta!
Lotta. Go' morron!

Lotta. Go' morron, go'a grosshandlarn!

Dottern. God morgon, Lotta!

Lotta. De' ä' så dags att säga »morgon» för fröken, sedan en annan syndare släpat sig trött.

Lotta. Go' morron, lilla, söta, rara, snälla löjtnanten!

Med anledning af julklappar.

Jag tror icke, att det någonsin funnits en menniska, som kunnat begagna fjorton par tofflor på en gång, om de också varit aldrig så smakfullt och fantasirikt utstyrda. Icke heller kan jag tänka mig, att någon lefvande varelse längtat efter att få sex morgonrockar till en jul. Jag tviflar på möjligheten af att finna en individ af det manliga könet, som skulle glädja sig åt, att hans fruntimmersbekanta ihågkommo honom med ett och ett halft dussin rökmössor den 24:de December hvarje år. Icke heller tror jag, att denna individ skulle kunna finna sig uti att förbruka per år så der omkring ett halft lass med cigarrfodral, såvida han icke föresatt sig att begå sjelfmord medels rökning, långsamt men säkert (resultatet skulle möjligtvis kunna uppnås på något mindre än tio år), för att sålunda på ett glänsande sätt, öfverbevisa filantroperna om, att sjelfmord icke alltid sker i öfverilning.

Hvarje ungkarl, vare sig han är gammal eller ung, som kan skryta med att ega ett antal trefliga fruntimmersbekanta, måste finna sig uti, att hvarje år indirekt plundras, ty det är ett plundringssystem, som bedrifves

af de unga, älskvärda varelserna, hvilket jag härmed vill bevisa.

Jag känner en glad och eftersökt ungkarl, hvilken berättade mig, i största förtroende, att det oräkneliga antal af paketer, som förra julafton kom honom tillhanda, medels express-, stads-, privat- och postbud, höll på att jaga honom ur hans lilla stiliga ungkarlsvåning två trappor upp vid Sturegatan. Under hvarje af hans sexton stolar stöd ett par tofflor; på hvarje klädhängare dinglade en rökmössa; på hvarje bord log imot honom ett halft tjog tomma cigarrfodral. Vidare hörde till bagaget ett så stort antal penntorkare, läskpappershållare, brefpressar och andra skrifbords krims-krams, att han i slump kunnat fylla sin papperskorg dermed och ändå fått råga. Och slutligen en sådan otalig mängd antimakasser, lampslöjor och bokmärken, gula, blå och hvita, att han deraf kunnat väfva en trasmatta sjutton alnar lång.

Som nu händelsen är den, att min vän är känd för att vara en rik karl, en frikostig karl och en fruntimmerkarl tillika, så har man all anledning förmoda, att dessa unga, ädelmodiga damer nog ha sin lilla beräkning med i spelet, som går ut på den kända satsen: något för något, men intet för intet.

Och nu återkommer jag till det finansiella plundringssystemet, som jag här ofvan vidrört. Då jag förfrågade mig angående denna sak hos min vän, den rike ungkarlen, svarade han, att han alltsedan adertonhundrasextionio, hvarje år varit utsatt för samma lilla oskyldiga humbug. Han har slutligen gjort en lista på hvad hvarje anspråkslös julklapp bör inbringa en förhoppningsfull ung dam på hennes namns- eller födelsedag, hvilken genom en mild försyns tillmötesgående, vanligtvis inträffar i någon af årets första månader. Han kallar sin kalkyl för en

Jemförelsetabell.

Ett par tofflor (för 2:50) påräknar hvarje ung dam skall inbringa henne en vacker ring. Ett cigarrfodral, med en broderad förgätmigej-krans, bör vara detsamma som ett handsketui med ett dussin sjuttonknapps gants de Suède. En skrifportfölj (för ömtålig och opraktisk att någonsin kunna begagnas) bör ersättas med ett parfymställ i guld och kristall. En turkisk mössa kan gälla för ett af Hallbergs moderna armband. Ett broderadt bokmärke, med en vers af Snoilsky på, bör framkalla en förklaring. En omonterad couvre-pied kan icke annat än trolla förlofningsringen på hennes finger. Och en broderad soffkudde (köpt under den stora realisationen) måste inbringa henne ingenting mindre än en man tillräckligt rik att kunna uppfylla hvarje rimlig önskan under återstoden af hennes lif.

Se der, hur det förhåller sig med de oegennyttiga unga damernas gifmildhet den tjugofjerde December. Hon ger er en sak, som kostat henna 1:50, och som ni aldrig kan begagna, och ni måste till gengäld ge henne en annan sak, som kostar er 60 — kronor, och tacka försynen, att hon icke gör anspråk på att få er helt och hållet — jo, det är alldeles härligt!

Dessutom fins det en annan sak, som är värd att påpekas i detta lilla svindlingssystem. Får man t. ex. ett par tofflor, så är det icke en brukbar fotbeklädnad man erhåller, utan det är endast den aldra obetydligaste delen af tåspetsen, åtföljd af en ännu obetydligare del af hälen. Nåväl, man lemnar dessa små lappar till sin skomakare, för att få dem hopfogade och bottnade, hvilket kostar 8 kronor, och blir af honom underrättad, att man i hans etablissement N:o 0 Drottninggatan kan

erhålla ett par mycket starkare (och han drar icke i betänkande att säga smakfullare) tofflor för 5 kronor!

Ja, nog känner man sig då tacksam mot den älskvärda gifvarinnan.

Hvar och en borde komma ihåg, att en gåfva icke får ådraga mottagaren någon den ringaste utgift, den skall vara i det skick, att den genast kan brukas, för att kunna åstadkomma någon verklig glädje.

Den person, som skänker mig en plansch, hvilken kostar mig 10 kronor att få ram till, eller en soffkudde, som går mig till 10 kronor, innan den blir monterad, eller som ger mig hvad det vara må, för hvilket jag blir tvungen att göra någon utgift, innan jag kan få nöje, nytta eller trefnad deraf, är jag icke alls skyldig någon tack.

En ljus idé, som man alltid får vid jultiden, är att på det omsorgsfullaste dölja för sina vänner, hvad man ämnar ge dem till julklapp. Detta hemlighetsmakeri har ibland de besattaste följder. Jag lär t. ex. i ett obevakadt ögonblick någongång, någonstädes, på något sätt ha fält den olycksaliga anmärkningen, att mina skinnfodrade vinterhandskar började se slitna ut. Julaftonen mottog jag elfva små, platta paket, hvilka alla hade ett märkligt syskontycke med hvarandra; de innehöllo hvar sitt par skinnfodrade handskar, och det var allt hvad jag fick den julen.

Alla medlemmarna af vår familj visste, att vår kära, gamla farmor råkat slå sönder sina glasögon under flyttningen. Hvar och en af oss gladde sig i sitt sinne åt den öfverraskning, han skulle bereda gumman, genom att vara *den ende,* som hågkommit hvad hon mest behöfde. Följden blef, att farmor öfverraskades med ett par glasögon från hvarje barnbarn, hon egde i verlden. Jag vill

minnas, att hon erhöll så der omkring två tjog och en bråkdel derutöfver.

Då man i ett anfall af ädelmodig frikostighet ämnar lyckliggöra sina nièces och nevöer med presenter, och icke har nog takt att först rådgöra med den öfriga slägten, blir följden vanligtvis ömsesidig missbelåtenhet.

I vår familj hände det sig, att jag förra året gifvit hvar och en af mina små förhoppningsfulla brorsöner en trumpet. På julaftonen erhöll också, till min obeskrifliga häpnad, min ende manlige afkomling icke mindre än sju trumpeter. Hvar och en af de små kusinerna hade ansett det så sinnrikt, att icke rådfråga hvarandra i val af present åt deras unge slägtinge.

Naturligtvis är det mycket roligt att öfverraska en vän med en gåfva, som han alls icke väntat sig, men om han nu, i stället för den 10-kronors tafla, ni ger honom, skulle önskat sig en viss 5-kronors bok, så får hvarken han eller ni något nöje af hela saken.

Att det är klokast att ha en liten ömsesidig rådplägning, innan man bestämmer sig för sina julklappar, det är min uppriktigaste öfvertygelse.

A. —g.

Elviras måltider.

Frukost.

Middag.

Supé.

Ett söndagseftermiddagsgåborts-äfventyr.

Ett Düsseldorfferminne af *Axel Axelson.*

Det var för ett tiotal år sedan, en söndag, i den gamla konstnärsstaden »Am schönen Rhein».

Det var en höstdag, en sådan der grå, disig, ljum och på samma gång stämningsfull höstdag, som man visserligen kan få se litet hvarstans i verlden, men som i trakterna kring Rhen och Mosel åtminstone på mig gjort ett särskildt intryck. Det var, som sagdt, en söndag och jag dagdref i Hofgartens ödsliga alléer, funderande på om jag skulle uppsöka någon af kamraterna, eller om jag som sologök skulle företaga en liten tripp utanför stadens hank och stör. Jag beslöt mig slutligen för det senare. Några timmars väg från Düsseldorff ligger en liten stad, ett ohyggligt litet medeltidshål med raserade stadsmurar, tinnar och torn, som heter Zoons, ett ställe väl bekant för svenska konstnärer, som vistats i Düsseldorff. Kronberg, Odelmark, Perséus m. fl. ha nog den lilla tillflyktsorten i kärt minne.

Der bodde för tillfället den numera aflidne danske marinmålaren och bråkmakaren Viggo Fauerholdt — och honom ville jag nu besöka.

Från Düsseldorff färdas man först ett stycke på jernväg, stiger af vid en bondby och fortsätter så till fots till dess man når Rhen, der en färja för en öfver till Zoons. Det var redan långt lidet på eftermiddagen, då jag begaf mig i väg, och innan jag hann fram till den punkt, der fotpromenaden skulle anträdas, var det redan halfmörkt. I byn förfrågade jag mig om vägen och fick så anvisning på en genväg, »bara snedt öfver parken». Parken bestod af ett stort träsk med breda diken och stympade pilträd efter dikesrenarna. Sumpigt och vått var det och såg just icke vidare inbjudande ut, men jag anträdde dock modigt färden.

Jag hade traskat på både länge och väl, månen stod redan högt på himlen, mörka moln kröpo fram vid horisonten och de stympade pilträden kastade fantastiska skuggor på marken.

Jag var väl ungefär halfvägs, då jag kom att titta mig om — och såg då bland trädens pittoreska konturer äfven ett rörligt väsen af mensklig form. Redan på denna distans kunde jag iakttaga, att det icke var någon herreman, som jag hade i hälarna på mig, och efter en stund, då han tydligen vunnit betydligt på hvad afståndet oss emellan beträffade, märkte jag, att det var en veritabel landsvägsriddare.

Att så här midt ute i en ödemark bli rånad, kanske få sätta lifvet till på kuppen — dertill hade jag föga lust. Jag påskyndade derför mina steg allt hvad jag förmådde, men såg till min förfäran att också »bofven» ökade farten. Efter någon stunds forcerad promenad och med hjertat så att säga i halsgropen, såg jag ändtligen Rhens silfveryta glänsa imot mig i månskenet. Slusken hade nu hunnit mig ända in på lifvet, och obeväpnad som jag var (revolvern hängde oladdad öfver min säng med

påskrift: »laddad!»), och i den förmodan, att min förföljare var väpnad ända till tänderna — beslöt jag att ta till benen.

Jag satte följaktligen i väg allt hvad tygen höllo ned imot färjstället — och efter i hack och häl följde min plågoande.

Då jag redan på afstånd såg att färjan låg på den andra sidan och först måste anropas och »bofven» nalkades med stora steg, beslöt jag, i händelse af ett anfall, sätta mig till motvärn.

Och mycket rigtigt, min förföljare satte rak kurs på mig. Nu tyckte jag, att det gick väl långt och — bättre förekomma än att förekommas — rusade jag imot den ruskiga företeelsen och slog honom till marken, i en handvändning.

Naturligtvis gjorde han det mest förtviflade motstånd, men hann dock att i några ögonblick blifva ordentligt kringklappad.

Han bad för själ och pina att få slippa — och då jag såg att jag var hans öfverman, släpte jag kräket. I den mest ynkeliga ton beklagade han sig och sade, att han visst icke haft för afsigt att göra mig något för när, utan endast följt efter mig, så nära som möjligt, för att gratis få medfölja på färjan, då han sjelf icke egde en pfenninge i fickan.

Jag insåg naturligtvis det befängda i situationen och bad efter bästa förmåga stackaren om ursäkt för misstaget. Med förenade krafter ropade vi nu an färjkarlen, som också hörsammade oss och förde oss öfver floden.

Vid ankomsten till Zoons tog jag min förföljare med mig till värdshuset, der jag äfven råkade den jag sökte tillsammans med en hel koloni düsseldorfferartister, och

under det jag i deras muntra lag berättade om mitt äfventyr, fick »bofven» vid ett annat bord, på min räkning, lägga balsam på såren i form af wurst och bier, hvaröfver han visade sin stora belåtenhet — och såg han derunder ut, som om han för dylik traktering gerna skulle släppa till ryggtaflan när som helst.

Tvetydigt.

— Hvad ä' det för en bok du läser? Ä' det något i sedlighetsfrågan?

— Tala inte om sedlighetsfrågan? Jag har hört den der frågan dryftas så länge, att jag ä' mätt på . . . på allt hvad sedlighet heter.

Vid ett besök i Vadstena.

En massa tegeltak, ett torn från medeltiden
och förste Gustafs slott i något sprucken glans,
men intet, tydande på forna klosterfriden,
se der, hvad från mitt fönster att beundra fans!
Hvad lifvet i vår tid dock ofta är olidligt;
idyllen flytt sin kos, blott prosan stannat qvar,
helt annat var det förr, gudomligt och högtidligt
i lärda munkars tid, i fromma nunnors dar.

Och vid den väna strand, der Vetterns vågor glittra
och ångans hemska tjut nu har sitt fria spel,
der vandrade en gång den heliga Brigitta
vid orgeltoners ljud och med förklarad själ;
der förr, i bilder sagdt, blott funnos Fariseer,
som med sin bön och sång uppfylde hela stan
och lefde andans lif i gudliga idéer,
der är, gudnås, i dag hvar menska Publikan.

Der funnos fordomdags, såväl som nu, butiker,
men hvilken differens på varor då och nu!
Då såldes syndernas förlåtelse, reliker,
om man ock stundom fick betala sju för tu;

en helig kyrkans man stod innanför vid disken
och hundra kunder minst på gatan utanför,
och om man lurad blef, så fick man sjelf stå risken;
nu säljs af vanlig knodd båd' skinka, ägg och smör.

Nu blott **en** *bygnad fins, der man plär Herren dyrka,*
och kommer hjelp ej snart, så faller hon i kull;
församlingen, tyvärr, ej eger makt och styrka
att skydda hvad som dock en gång skall blifva mull.
Vadstena! Trösta dig, om också stormen hviner,
om du begråta fått en sprängd, en slopad bank;
Karthago äfven föll en gång uti ruiner
och hvarje borgare landsflyktig blef och pank.

Sodis.

Hustru, Fru, Gemål.

När man gifter sig af kärlek, blir det man och hustru; när man gifter sig för beqvämlighets skull, blir det herre och fru; och när man gifter sig af »konveniens», blir det gemål och fru gemål.

Man älskas af sin hustru, skonas af sin fru och fördrages af sin gemål.

Man har hustrun för sig sjelf, frun för sina gäster och gemålen för verlden.

Man finner sig i allt med sin hustru, lämpar sig efter omständigheterna med sin fru och arrangerar sig med sin gemål.

Hushållningen besörjes af hustrun, huset af frun och tonen af gemålen.

Blir man sjuk, skötes man af hustrun, besökes af frun och gemålen frågar huru man mår.

Man går ut och spatserar med sin hustru, promenerar med sin fru och gör partier med sin gemål.

All sorg delar hustrun, penningarna delar frun och all glädje delar gemålen.

Hustrun är barnens moder, frun deras väninna och gemålen presenterar dem i salongen.

När man dör, gråter hustrun, klagar frun och gemålen bär sorgdrägt.

Ett år derefter gifter sig åter hustrun, sex månader derefter frun och efter kondolanstiden gemålen.

Innehåll.

Sid.

Pris: 1 krona

